"... viața civilă s-a confundat în România modernă cu viața politică. În loc ca idealul oricărui om să fie civilitatea maximă, idealul a ajuns să fie politica partidului. Termenii de «civilitate» și «politică» ar fi trebuit să coincidă și în realitatea istorică modernă, așa cum coincid filologic. De fapt, însă, viața civilă și viața politică – mai ales așa cum e înțeleasă la noi – n-au nimic comun. Cea dintâi privește realitatea națională întreagă; cealaltă, o realitate fracturată între «partid» și «adversarii partidului». La viața civilă sunt datori să participe toți [...] La viața politică participă cine vrea. Viața politică nu este o datorie pentru nimeni. A nu «face politică» nu este o trădare; dimpotrivă, acei care se refuză astăzi politicii constituie ultima rezistență a spiritului public în România".

Mircea ELIADE (1935)

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL VIII
Nr. 5/89
Mai
1998
16 pag. - 3000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulație în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANȚA, ELVEȚIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

FALIMENTUL SPERANȚEI

Cândva o virtute, *speranța* pare să fi devenit astăzi la români, pe planul existenței curente, în cel mai bun caz o naivitate. În afara "bunei nădejdi" creștine, care trimite esențial *dincolo* de Istorie, speranțele noastre încep să nu mai aibă nici un temei. Dacă odinioară retorica disperării putea părea expresia unui spirit maladiv, astăzi tocmai retorica speranței este cea care trezește suspiciuni: a mai spera ceva în plan istoric, cu datele concrete pe care le avem, este fie o expresie a *amăgirii*, fie una a *ignoranței*, fie una a *nesimțirii*. Acest *faliment al speranței*, după o lungă dezagregare morală, constituie adevărata tragedie a lumii românești de azi.

Cei aproape cincizeci de ani de comunism au produs nu doar o uzură instituțională, ci mai ales una *morală*, ale cărei proporții am refuzat să ni le asumăm cu luciditate. S-a vorbit uneori retoric despre "criza morală", dar adevăratele avertismente au fost prea puțin luate în serios. Cei care n-au încetat a repeta că fără o efectivă *reformă morală* nici o altă reformă nu poate avea sorți de izbândă, au fost ascultați mai degrabă cu un fel de zâmbet îngăduitor, mai ales când erau invocate principiile sau valorile creștine.

Noi ne-am strămutat, cu o irresponsabilă superficialitate, dintr-o formă de idealism prost (comunismul ateu) într-o altă formă de idealism prost (democrația laică); altfel spus, "am căzut din lac în puț", cu toate tarele intacte, ba chiar potențate de "libertățile democratice", iluzionându-ne că "schimbarea" *formelor* va putea suplini labilitatea *fondului*. Realitatea ne-a amendat din nou și nevrednicia noastră a dăinuit întreagă, chiar dacă spânzurată de o altă "limbă de lemn" și, poate, de o altă "hartă a consumului". Or, nu se pune carul înaintea boilor! În condiții firești (adică dacă nu utilizezi teroarea sau "revoluția totală", cum au făcut comuniștii), nu se schimbă lumea ca să schimbi omul, ci trebuie schimbat omul ca să poată fi schimbată lumea. Cu oameni uzați sau neformați moral, cu oameni "fără Dumnezeu" sau care "n-au nimic sfânt", se poate supraviețui larvar, dar nu se poate *primeni* o lume.

Vreme de șapte ani noi ne-am legănat pervers în iluzia că vina perpetuării mizeriei românești o poartă strict neo-comunismul. "Opoziția" pretindea să aibă rezerve de moralitate și competență, rămânând de rezolvat numai problema accesului la putere, blocat de manevre parșive și de un electorat lesne manipulabil. Ion Iliescu - fără îndoială, un monstru politic și moral, dar nu mult peste media oricărui politician român al momentului - devenise, în fruntea frontului de interese pe care-l patrona, "țapul ispășitor" al tuturor neîmplinirilor noastre.

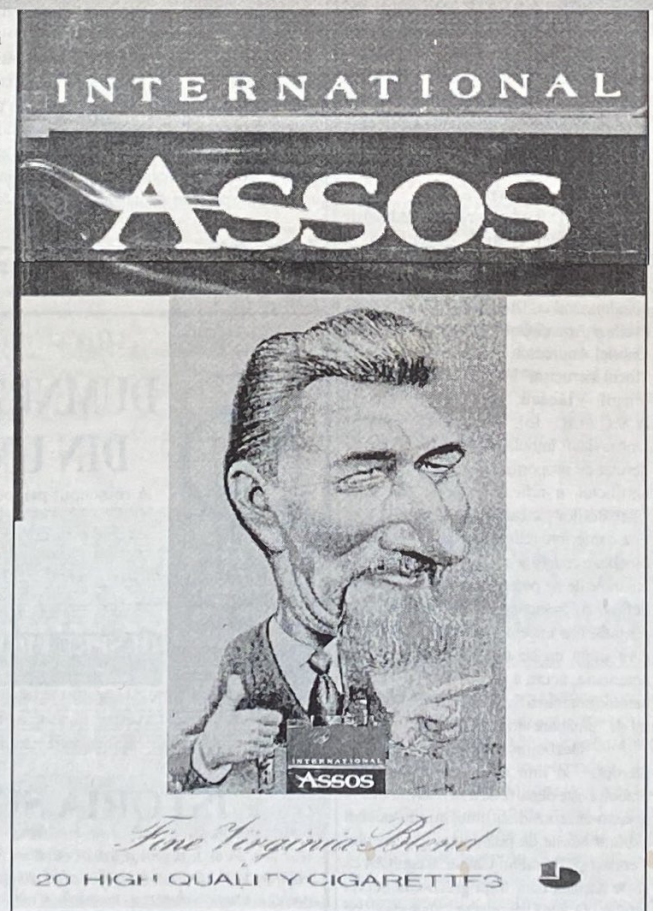

DE LA "FLAGRANTUL" DE KENT ("UNDE NI-S SENIORII?") LA "FLAGRANTUL" DE ASSOS ("FII BĂRBATĂ, ZOE!")...

Iată însă că "epoca Iliescu" a trecut, dar mizeria ei se perpetuează sub alte nume, poate mai puțin fățișă, dar la fel de păstoasă. Noua putere, în fapt *născută moartă* din cârdășia conjuncturală dintre epigonii lui Corneliu Coposu și "lupii tineri" ai neocomunismului cosmetizat, și-a dat pe față, în mai puțin de doi ani, nu doar lipsa de experiență și competență, dar și perfecta *turpitudine morală*, esențial aceeași cu a vechii puteri. Figura donquijotescă a ex-premierului Victor Ciorbea a fost lepădată în cele din urmă ca o excrescență străină (cum se întâmplase, mai devreme, și în cazul Valerian Stan).

Din toată această mlaștină puturoasă părea să se salveze, cât de cât, sub poza bonomiei civilizate, președintele Emil Constantinescu. Până la urmă s-a dovedit, însă, că la Cotroceni sinistra "cucuvea" n-a fost înlocuită decât de o "cioară vopsită"! După ce a pierdut senin "pariul" cu toate făgăduințele electorale, de "imaginea" președintelui s-a ales praful, în urma scandalului Ciorbea, și pulberea, în urma "afacerii Otopeni". Nu pot ști, scriind aceste rânduri, care va fi urmarea acestei ultime afaceri, dar lucrul e de prea mică importanță în raport cu *stările de fapt* pe care le-a revelat *deja*. Astfel de afaceri s-au făcut neîntrerupt, la noi și aiurea. Lucrul grav este că, de data aceasta, împrejurarea (premeditată au ba) a spulberat și ultimul dram de iluzie în privința unei puteri în care românii își investiseră tot capitalul de speranță acumulat în șapte ani de batjocură neocomunistă...

Așa cum se prezintă în momentul de față scena politică românească, *tertium non datur*. Ne vom întoarce, probabil, cu sentimentul românesc al lui "ce-am avut și ce-am pierdut", în fundătura fatală a neocomunismului de felurite nuanțe, care-și va recuceri pozițiile prin turpitudinea resentimentară a unei părți din electorat și prin absenteismul dezabuzat al alteia...

Că în acest context dezastruos **Biserica** a schițat gestul de "a se implica în politică", de fapt în *civilitatea* electorală a unei societăți debusolate, poate fi *discutabil în principiu*, dar este foarte *necesar în fapt*. Cu o credibilitate publică înfinit mai mare decât a tuturor celorlalte instituții ale parodiei de stat românesc actual, preocupată și chiar răspunzătoare prin natura ei de starea morală a națiunii, Biserica e în perfectă legitimitate de a încerca, în ciuda nedesăvârșirilor omenești de care este ea însăși atinsă, *o reorientare principială* a vieții noastre publice și *o reclădire treptată a speranței românești*, sub semnul Crucii lui Hristos, Care a biruit Lumea.

Răzvan CODRESCU

OFENSIVĂ ANTI-CREŞTINĂ ÎN UNIVERSITATEA BUCUREŞTI

Vizita la Bucureşti a Părintelui Gh. Calciu-Dumitreasa, dinspre sfârşitul lunii martie, a făcut să dea pe dinafară, pare-se, paharul răbdării democrato-stângiste: în loc să se pună în slujba idealurilor masonice, la rând cu "dizidenţii" subţiri de la spartul târgului, sfinţia sa a îndrăznit, cu greutatea celor 21 de ani de închisoare sub comunişti, să gireze Biserica strămoşească, în care e ordin să se tragă din toate părţile, cu balalaici de tip zubaşcian. Într-o Ortodoxie cam posacă, apare deodată un popă cu vână şi cu aură de martir, iar tineretul studenţesc se calcă în picioare ca să-i audă cuvântul în Aula de la Drept! Ba mai mult: se sfinţesc temeliile unei bisericuţe ortodoxe în chiar inima "spaţiului universitar", unde deşeptăciunea omenească nu mai lasă loc de Dumnezeu!

Şi iată că, imediat în urma incomodului vizitator, după atâţia ani de somnolenţă studioasă, "studenţimea" emancipată şi liber-cugetătoare, reprezentată de patru studenţi de la Filosofie şi unul de la Drept, îşi arată dintr-o dată muşchii, avându-l ca maseur de serviciu pe d-l Gabriel Andreescu (deghizat în Comitetul Helsinki) şi ca teren de exerciţiu sediul Grupului pentru Dialog Social (cu tot cu gazeta de perete numită "22"). Performanţa de grup s-a concretizat într-un memoriu în care se deplânge recrudescenţa în Universitate a "fundamentalismului" ortodox, care n-ar fi, de fapt, decât cioara vopsită a "legionarismului"! Ateii, homosexualii, sataniştii, sectanţii, în fine, toate categoriile de "minoritari" cu deschidere "europeană", toţi se simt "agresaţi" de majoritatea habotnică, de conferinţele pe teme creştine din *Aula Magna*, de afişele care le anunţă, de icoanele agăţate pe pereţi (mai abitir decât în Parlamentul ţării). Cât despre biserica plănuită în spaţiul Facultăţii de Drept, dumnealor n-ar avea nimic împotrivă, numai să fie... "ecumenică"! Vorba proverbului: "Dacă din zbierat s-ar putea ridica o casă, măgarul ar clădi toată strada"... Cum o arăta o biserică ecumenică, bată-vă să vă bată?! Cumva ca "Noul Ierusalim" de la Pucioasa-Glodeni? Sau poate ca o mândreţe de templu masonic?...

Iluminat dintr-o dată, chipurile, de aceşti cinci bodyguarzi ai "spiritului universitar", Rectorul a interzis în pripă orice manifestări religioase în Universitatea Bucureşti (cu excepţia Facultăţii de Teologie, privită, oricum, ca un fel de "dependinţă" postdecembristă a "bastionului ştiinţei"). Desigur, majoritatea, reprezentată prin Liga Studenţilor şi A.S.C.O.R., a reacţionat public; un comunicat al A.S.C.O.R., poate redactat cam în grabă, a apărut în pagina creştină a ziarului *Ziua* din 4 aprilie, denunţând manevra de sorginte "gedesistă", sub titlul redacţional "Dumnezeu alungat din Universitate". În aceeaşi pagină, o studentă la Drept (d-ra Irina Donciu) demonta acuzaţia stupidă de "prozelitism" ortodox (cum şi de ce să faci prozelitism ortodox într-o ţară în care 87% din populaţie s-a declarat deja ortodoxă?!). Ca la un semn, toţi politrucii neo-marxismului democratic şi-au ascuţit limbile şi condeiele. D-l Zubaşcu, bunăoară, a făcut spume la condei timp de aproape o săptămână, în paginile unui cotidian când-va respectabil, punându-i la colţ pe studenţii "fundamentalişti", cu deja proverbialul său patos antiortodox. Avortonul Cenaclului "Flacăra" (crezând că titlul de pagină din *Ziua* aparţinea A.S.C.O.R.-ului, dar găsind şi prilejul de a plăti poliţe mai vechi "extremiştilor de dreapta" de la "Anastasia") se indigna solemn: ce vorbă-i asta?! Cum poate fi alungat de undeva Creatorul cerului şi al pământului?! Nimeni nu s-ar fi putut conforma mai bine decât d-l Zubaşcu definiţiei eminesciene: "Prostul e cel care ia metafora *ad litteram*"...

G.D.S.-ul a convocat o şedinţă de aproape cinci ceasuri, degenerată în rechizitorii generale la adresa Ortodoxiei (precum cel al "filosofului" Mircea Flonta) şi culminând cu istericalele d-lor Cristian Preda şi Andrei Cornea. La Prima TV, d-l Gabriel Andreescu a ieşit cam şifonat din "focul încrucişat" în miez de noapte cu d-l Virgil Vlăescu, fost preşedinte al A.S.C.O.R. Joi, 9 aprilie, Senatul Universităţii, îmbulzit de presă şi de studenţi, derutat de proporţiile pe care le-a căpătat conflictul, a ridicat temporar (de grija "sărbătorilor pascale") interdicţia de a se ţine conferinţe religioase, dar a hotărât să blocheze construirea bisericii şi să dea jos icoanele de pe pereţi, promiţând o decizie definitivă până spre sfârşitul lunii mai. Presa centrală (cu excepţia "României libere", care după ce se obosise atât în zilele anterioare, acum a tăcut mâlc!) a anunţat laconic hotărârea Senatului (în realitate, un fel de "amânare strategică").

Bezbojnicii de modă nouă au pierdut – în linii mari – o bătălie, dar războiul este departe de a se fi terminat. De aceea n-am considerat inutil să reproducem alături luările de poziţie ale Patriarhului Teoctist şi Părintelui Calciu. Regretăm că şi de această dată fraţii greco-catolici au înţeles să stea deoparte, lăsându-i pe ortodocşi să se lupte de unii singuri pentru "drepturile" lui Hristos în principala instituţie de învăţământ superior a ţării, deşi e limpede pentru toată lumea că în joc se află un interes creştin general. Ne iluzionasem când-va că, dacă *unirea* nu este cu putinţă, am putea realiza măcar *unitatea* în faţa adversarilor comuni. Încetul cu încetul, iluzia se destramă...

Vasile A. MARIAN

COMUNICAT DE PRESĂ AL PATRIARHIEI ROMÂNE

Domnule Rector,

Cu uimire şi profundă mâhnire am primit vestea că, în urma presiunilor unor forţe vrăjmaşe Bisericii Ortodoxe Române, tocmai acum, înaintea sărbătorilor pascale, Biroul Senatului Universităţii a interzis temporar tinerilor din Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi Români să mai organizeze conferinţe cu tematică religioasă în spaţiul universitar, cu excepţia Facultăţii de Teologie, urmând ca şedinţa Senatului din 9 aprilie să se pronunţe definitiv asupra acestei probleme. Socotim măsura deosebit de gravă, pentru că ea se opune procesului de renaştere a societăţii româneşti pe baza tradiţiilor noastre creştine şi este în contradicţie cu deschiderea de până acum a Universităţii Bucureşti faţă de valorile Ortodoxiei, pentru care ASCOR - constituit cu binecuvântarea Sfântului Sinod - s-a implicat consecvent. În acest fel, Aula Universităţii Bucureşti a dobândit aura sacralităţii prin privilegiul de a fi găzduit conferinţe ale unor personalităţi de excepţie din viaţa religios-spirituală: patriarhi, ierarhi, teologi, trăitori în duh creştin. Astfel, integrarea Facultăţii de Teologie în Universitate nu s-a rezumat doar la o relaţie administrativă, aceasta contribuind în mod nemijlocit la renaşterea spirituală a vieţii universitare.

Cum este cu putinţă ca aceeaşi Universitate care a conferit titlul de *doctor honoris causa* marelui teolog român Dumitru Stăniloae, precum şi Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, în prezenţa patriarhilor Ortodoxiei, să renunţe cu uşurinţă la componenta spirituală a vieţii universitare?!

Cu acest ultim prilej, rectorul de atunci al Universităţii, D-l Emil Constantinescu, elogia, în egală măsură, rolul important al Bisericii Ortodoxe Române în menţinerea unităţii spirituale, morale şi naţionale a poporului român, precum şi lucrarea benefică a integrării Facultăţii de Teologie Ortodoxă în cadrul înaltului for de cultură românească, care este Universitatea Bucureşti. Nu înţelegem cum, de la asemenea viziune, s-a ajuns, într-un regim democratic, la o decizie care ne aminteşte de regimul dictaturii ateismului!

Această măsură restrictivă reprezintă o gravă atingere a drepturilor studenţilor la libera exprimare, ţinând cont şi de faptul că membrii ASCOR nu sunt numai studenţi ai Facultăţii de Teologie, ei provenind din toate facultăţile şi exprimând punctul de vedere al unei largi categorii de tineri studioşi.

De aceea, ne găsim în situaţia de a apela la conducerea Universităţii să revină asupra deciziei de interdicţie, permiţând în continuare studenţilor să-şi desfăşoare activităţile specifice Asociaţiei, ca şi până acum, în deplină libertate.

Cu stimă,

7 aprilie 1998 **TEOCTIST**

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

CALEA ADEVĂRUL ŞI VIAŢA

sâmbătă 4 aprilie

DUMNEZEU ALUNGAT DIN UNIVERSITATE

A reînceput prigoana împotriva studenţilor creştini?

La un pas de „integrala" Nae Ionescu

DESPRE PROZELITISM

(sau cum cuvintele nu înseamnă ce înseamnă, ci înseamnă ceea ce permanent important vrea să înseamne...)

Coţofana habsburgică

ISTORIA SE REPETĂ?

"Pentru prima oară în istoria Universităţii ieşene, senatul universitar anunţă deschiderea cursurilor fără preoţi şi fără serviciul religios. Pentru a înţelege cineva durerea noastră, trebuie să ştie că această solemnitate era neîntrerupt, de o jumătate de veac, cea mai frumoasă sărbătoare a universităţii. [...] Dar acum universitatea noastră se dezbracă, printr-un gest al senatului universitar, de podoaba tradiţiilor ei semiseculare. Mai grav: universitatea aşului creştin, cea mai înaltă şcoală românească, proclama, în ceasurile grele de atunci, lupta contra lui Dumnezeu, alungarea lui Dumnezeu din şcoală, din instituţii, din ţară.

Profesorii Universităţii din Iaşi, afară de cei 4-5 cunoscuţi, au primit cu mare satisfacţie hotărârea păgână a senatului, acest pas înainte, care va scoate "ştiinţa românească" din "barbarie" şi din "prejudecăţile medievale". Studenţii comunişti jubilau, evreimea triumfa, iar noi, câţiva, ne întrebam cu durere: Oare cât mai este până când vor fi dărâmate bisericile, iar preoţii în odăjdii răstigniţi în altare?"

(Corneliu Z. Codreanu, *Pentru legionari*, cap."Deschiderea Universităţii din Iaşi în toamna anului 1920"; ed. 1936, p. 41)

«... vindecarea a început deja în sânul Bisericii noastre...»

Din interviul acordat de Pr. Gheorghe Calciu la încheierea vizitei în România

Radu Comănescu: *Părinte, iată că sunteţi proclamat, de mai toată presa centrală, drept cel mai autentic adversar creştin al comunismului din România; prietenul meu, Răzvan Codrescu, v-a numit chiar "un răscumpărător al vremurilor". Unii au văzut însă un paradox în faptul că în această dimineaţă* [22 martie 1998 – n. red.] *aţi slujit, în Dealul Patriarhiei, alături de Prea Fericitul Teoctist... Pornind de aici, îndrăznesc să vă întreb: pe fondul atâtor îndoieli şi nedumeriri cu privire la actuala ierarhie a Bisericii Ortodoxe Române, care este poziţia pe care o asumaţi – şi eventual o recomandaţi – cu privire la acest subiect extrem de sensibil?*

Pr. Gheorghe Calciu: Lăsând la o parte aprecierile cu care îmi puneţi umilinţa la încercare, cred că din actul meu de a sluji cu Prea Fericitul Patriarh se desprinde suficient de clar atitudinea mea. Ceea ce interesează probabil, din întrebarea pe care mi-aţi pus-o, este cum de am ajuns eu la aceste concluzii, cum se justifică ele în mintea şi în inima mea. Prin timpul pe care l-am petrecut în închisoare, prin toată experienţa pe care am avut-o acolo, am înţeles că orice ură este străină de Dumnezeu, ne îndepărtează de El. Ura – chiar dacă nemanifestată în acte violente, ci prezentă doar la nivelul sentimentelor – este distrugătoare. Desigur, au fost lucruri grave în ierarhia noastră, au fost fapte care n-ar fi trebuit să se petreacă, au fost chestiuni care au lovit dureros în structurile ierarhice ale Bisericii noastre. Dar, dincolo de toate acestea, Biserica are marea forţă, ca instituţie tradiţională şi mistică, de a-şi vindeca propriile răni. Şi nu numai atât: ea are chemarea de a vindeca rănile întregii societăţi, cu ajutorul lui Dumnezeu, al Cărui har lucrează prin slujitorii Săi vremelnici, mai presus de orice împrejurări. Şi ştiu că această vindecare a început deja în sânul Bisericii noastre. Orice act de refuz ar fi readâncit nişte răni. Şi atunci am pornit de la pilda Mântuitorului, Care a venit să vindece orice rău şi orice suferinţă din lume, iar nu să-i prigonească pe cei păcătoşi. Eu nu sunt decât o umilă slugă a lui Hristos şi încerc – păstrând proporţiile – să contribui la această vindecare în Biserica noastră Ortodoxă...

R. C.: *Credeţi că această atitudine, atât de profund christică, va fi urmată şi de celelalte comunităţi ale exilului? Mă gândesc, de pildă, la Biserica românească din Paris, unde este atâta vrajbă şi atâta îndârjire împotriva actualei ierarhii a Bisericii Ortodoxe Române...*

Pr. Gh. C.: Probabil că nu, cel puţin imediat. Cu timpul, însă, lucrurile se vor schimba. Acolo rănile sunt foarte recente; înverşunarea este foarte vie, ba chiar alimentată permanent, prin acţiuni sau cuvinte, de-o parte şi de alta. Este însă important să vezi dincolo de faptul material, dincolo de fenomen; să vezi esenţa lucrurilor... Şi să ţinem cont că ierarhia este schimbătoare, dar Biserica rămâne aceeaşi. [...]

R. C.: *Părinte, în ţară, din păcate, s-a făcut multă tulburare; mai ales din pricina campaniei purtate anul trecut, o campanie violentă de denigrare a Bisericii Ortodoxe, cum am informaţia că se pregăteşte şi în acest an, 10% din populaţie, conform anumitor sondaje, ceea ce înseamnă cam două milioane de suflete, a pierdut încrederea în Biserică. Nu că ar fi trecut la o altă confesiune sau la cine ştie ce secte, ci pur şi simplu sunt suflete care nu mai au încredere în Biserica părinteasc㠄... Aş vrea să vă întreb: oare nu credeţi că în spatele acestei acţiuni violente şi concertate, se află o încercare de a limita influenţa Bisericii asupra oamenilor, asupra rânduielilor societăţii?*

Pr. Gh. C.: Incontestabil. Pentru că lăsând oamenii în rătăcire moral-spirituală, în dezorganizare şi dezbinare, aceştia reprezintă o pradă mult mai uşoară pentru anumite curente ideologice necreştine, fie anti-religioase, fie pseudo-religioase. I-aş sfătui pe oamenii care se simt tulburaţi de atacurile împotriva Bisericii, ba chiar ispitiţi să-şi piardă credinţa, să se ducă prin mânăstirile noastre; să-şi facă timp pentru câte o vizită de o săptămână, sau măcar de câteva zile, pe la o mânăstire sau alta. Dacă oameni care sunt total străini de Ortodoxie, cum am întâlnit destui, ajung să se convertească după câte o astfel de vizită – şi am să vă trimit, în acest sens, chiar o mărturie a unei actriţe americane, cu rugămintea să o faceţi publică...

R. C.: *Mă iertaţi că vă întrerup, este deja făcută publică; ştiu că a apărut şi în* ***Gracious Light/ Lumină lină****, revista părintelui Damian, editată la New York, dar şi în presa din ţară, în* ***Ziua*** *şi în* ***Puncte cardinale*** [este vorba despre confesiunea d-nei Mary Magdalene McCann; v. *Puncte cardinale*, anul V, nr. 1/ 85, p. 16 – n. red.]; *este, într-adevăr, o mărturisire tulburătoare...*

Pr. Gh. C.: Da, am cunoscut-o personal. Mi-a

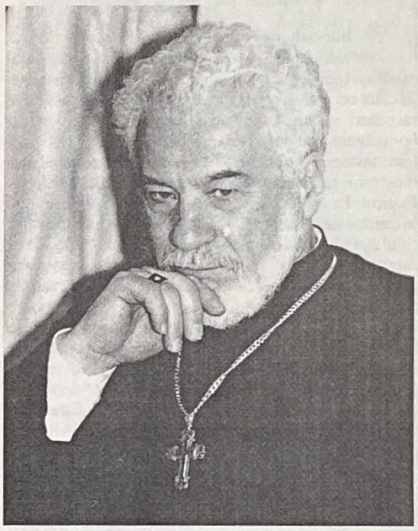

încredinţat scrisoarea ei; am întâlnit-o într-o biserică şi mi-a dat-o mie, iar eu am dat-o la *Puncte cardinale*; pe urmă, se vede, s-a răspândit peste tot... Mă bucur, căci ţineam să se cunoască această mărturisire autentică, a unei femei care s-a convertit de la protestantism şi a înţeles, în deschiderea inimii ei, ce înseamnă Ortodoxia. Şi a înţeles-o într-o mânăstire din Moldova, la Văratec, unde, covârşită de pacea locului, a plâns îngenuncheată în faţa icoanei Maicii Domnului... Deci, cei clătinaţi în credinţa lor, cum spuneam, să se ducă acolo, la mânăstiri; sau să vină la bisericile voastre, ale tineretului, să vadă pietatea acestui tineret, practica lui religioasă, care nu mă îndoiesc că va rodi spre binele tuturor...

(Acest interviu, din care am reţinut aici doar câteva fragmente, a fost difuzat integral de Radio România Actualităţi, vineri 24 aprilie a. c., în cadrul emisiunii "Convorbiri creştine", realizate de Radu Comănescu, cu sprijinul Fundaţiei "Anastasia")

SCRISOAREA ADRESATĂ DE PĂRINTELE CALCIU SENATULUI UNIVERSITĂŢII BUCUREŞTI

Am aflat cu îngrijorare despre interdicţia oricărei manifestări religioase şi a construirii bisericii începute în curtea Facultăţii de Drept.

Această interdicţie, bazată pe cererea unei minorităţi, loveşte în dreptul la cuvânt şi la exprimarea liberă a opiniei unei majorităţi, încălcând Constituţia, care prevede aceste drepturi. Biserica este parte constitutivă din statul de drept român, nu există nici o lege care să separe Biserica de stat şi preoţii sunt încă salariaţi ai statului, ceea ce le dă dreptul, lor şi credincioşilor, de a se manifesta liber în tot câmpul social al României.

Cererea adresată de un grup de studenţi de a se interzice astfel de manifestări încalcă drepturile cele mai elementare ale omului. În Statele Unite, toate universităţile au capele şi biserici, unde studenţii pot participa la slujbe. La fel, aeroporturile şi alte instituţii de largă circulaţie. Universitatea Stanford din California are una dintre cele mai mari biserici catolice din zonă (studenţii români de acolo pot confirma), iar Universitatea "George Mason" are o biserică în care poate intra un număr foarte mare de studenţi, chiar în campus. La fel şi alte universităţi din Washington şi alte centre studenţeşti. În toate universităţile americane există asociaţii religioase ale studenţilor şi profesorilor, cu o bogată activitate religioasă şi morală, reunindu-se ori de câte ori au un program, fără nici o restricţie din partea autorităţilor universitare.

Rugăm Senatul Universităţii Bucureşti să nu se lase influenţat de false libertăţi şi proteste care lovesc în libertatea de exprimare şi manifestare, adăugând o notă dramatică la imaginea umbrită a României în Occident. Această încălcare a drepturilor omului, în special ale studenţilor, va ridica proteste din partea tuturor asociaţiilor studenţilor creştini din America, cu care suntem deja în legătură, proteste care vor fi adresate tuturor organizaţiilor internaţionale care apără libertatea religioasă, tribunalelor internaţionale şi cancelariilor tuturor statelor.

Ar fi ruşinos din partea unui senat universitar să încalce aceste drepturi, într-o vreme în care orice abatere de la respectarea libertăţilor devine o problemă internaţională, care poate arunca o umbră neplăcută asupra corpului profesoral universitar român. Prin studenţii români din SUA şi din celelalte state occidentale, imaginea României a început să se schimbe, mult mai mult decât reuşesc s-o facă diplomaţii şi alte delegaţii politice, care se izbesc mereu de neîncredere, tocmai din cauza unor încălcări ale drepturilor prevăzute de tratate internaţionale. O decizie negativă a senatului universitar va produce o schimbare gravă în Vest, printre intelectuali şi oamenii politici, privind politica internă a României.

Ne păstrăm încrederea în înţelepciunea membrilor senatului universitar şi rugăm pe Dumnezeu să dea acestui for de înaltă răspundere morală lumina înţelegerii şi duhul păcii, de care România are nevoie cu atât mai mult astăzi, când ne pregătim pentru Marea Înviere a Mântuitorului, care este biruinţa duhului asupra morţii.

6 aprilie 1998

Preot Gheorghe Calciu

NEVREDNICIA ROMÂNEASCĂ

Într-o lume, aşa cum este actuala societate românească, unde toate mecanismele care reglează existenţa socială sunt fie blocate, fie intenţionat dereglate de către cei ce mânaţi de intere josnice, se străduiesc din răsputeri să împiedice instaurarea unui climat de normalitate, este din ce în ce mai anevoios să se găsească (dar mai ales să se aplice) soluţii eficiente pentru lichidarea moştenirii comuniste. "*Comunismul* - scria în 1991 Jean-François Revel, în *Le regain démocratique*, studiu tradus în româneşte şi publicat în 1995 de Editura Humanitas, cu titlul *Revirimentul democraţiei - e cu atât mai devastator, încât nu-i de ajuns să ieşi din el ca să scapi de el: trebuie să ieşi inclusiv din toate consecinţele lui*". Or la noi, în Decembrie '89 nu numai că "*nu s-a ieşit din toate consecinţele comunismului*", aşa cum ar fi trebuit să se întâmple dacă evenimentele de atunci ar fi constituit o revoluţie adevărată, dar într-un anumit sens "*emanaţii*" revoltei populare au organizat o adevărată *contrarevoluţie* pentru a asigura supravieţuirea comunismului. Este vorba de tentativa comuniştilor români, în frunte cu Ion Iliescu, de a pune în practică soluţia elaborată la Kremlin - *perestroika* (restructurare) în economie şi politica de *glasnost* (transparenţă) în viaţa publică -, panceul care, în opinia lui Gorbaciov, ar fi putut să salveze socialismul sovietic de la o moarte sigură. De altfel, *"soluţia românească"* pentru ieşirea din comunism - *"democraţia originală"* - a fost prompt amendată de observatorii occidentali. *"Proiectul gorbaciovist s-a realizat o vreme în România şi Bulgaria, unde partidul comunist s-a putut debarasa de vechii tirani, pentru a aduce la putere nişte lideri mai puţin monstruoşi, schimbând numele partidului şi descurcându-se uşor la câştigarea alegerilor"*, precizează în continuare Jean-François Revel, în studiul menţionat mai sus.

Dacă rezistenţa la tentativele de lichidare a *"consecinţelor comunismului"* din anii guvernării Iliescu este explicabilă (regimul instalat la conducerea României în Decembrie '89, având-l ca protagonist pe fostul secretar CC al PCR cu problemele ideologice şi de propagandă Ion Iliescu, a fost un regim de inspiraţie şi extracţie comunistă), mai greu de înţeles este incapacitatea regimului instaurat după alegerile din 1996, când victoria a revenit *"forţelor democratice"*, de a întreprinde acţiuni concludente pentru eradicarea sechelelor comunismului. O explicaţie există, totuşi, pentru această aparent paradoxală situaţie. Lipsa de fermitate, incoerenţa şi diletantismul care caracterizează, încă de la preluarea puterii, actele de guvernare ale coaliţiei CDR-PD-UDMR (patronată de preşedintele Emil Constantinescu) sunt consecinţele incompetenţei actualilor oameni politici însărcinaţi cu conducerea treburilor publice. Cât priveşte afirmaţia făcută în toiul campaniei electorale din 1996 de candidatul Convenţiei Democrate la demnitatea de preşedinte al României, membrul PNŢCD Emil Constantinescu, cum că formaţia politică pe care o reprezintă ar dispune de 15.000 de specialişti, pregătiţi să ocupe şi să asigure funcţionarea întregului aparat de stat la un înalt nivel de profesionalism, această afirmaţie s-a dovedit a fi un act de demagogie de cea mai ordinară speţă. ***Adevărul este că evenimentele din decembrie '89 au găsit România lipsită de o clasă politică în măsură să preia conducerea procesului de transformare a structurilor şi instituţiilor comuniste în structuri şi instituţii democrate, după model occidental. O situaţie care nu numai că nu a fost depăşită în cei opt ani care s-au scurs de la înlăturarea lui Nicolae Ceauşescu, dar ameninţă să devină o constantă a scenei politice româneşti.***

*

La originea faptului că evoluţia politică a României, în perioada ce a urmat prăbuşirii sistemului comunist în Europa de Răsărit, nu a reuşit să ţină pasul cu evoluţia situaţiei politice din Ungaria, Cehia sau Polonia se găseşte în modul în care fiecare dintre aceste ţări au reacţionat la statutul de vasalitate politică, ideologică şi economică ce le-a fost impus prin târgul dintre democraţiile occidentale şi Rusia bolşevică, la sfârşitul celui de al doilea război mondial.

În anul 1956 rezistenţa anticomunistă din România era practic lichidată. Temniţele şi lagărele de muncă forţată măcinau fără cruţare aspiraţiile şi viţile celor care cutezaseră să se împotrivească comunismului. Elita unei naţiuni era desfiinţată sub privirile îngăduitoare ale Occidentului, fără să se consemneze nici proporţiile şi nici semnificaţia represiunii şi crimelor ce o încununau. În această atmosferă de teroare, în Octombrie 1956, în Ungaria izbucneşte revolta anticomunistă. Ea va fi înecată în sânge sub şenilele tancurilor sovietice, dar peste 200.000 de unguri se refugiaseră în lumea liberă, constituind un imens capital uman şi moral, pe care naţiunea maghiară îl va folosi pentru a revendica, în perspectivă, libertatea şi recunoaşterea suveranităţii.

Dar nu numai atât. Ceea ce ungurii nu au realizat prin confruntarea directă cu colosul bolşevic, au realizat, chiar dacă numai parţial, printr-o politică abilă în condiţiile create în urma înfrângerii răscoalei. (Într-o situaţie similară, în revoluţia de la 1848, deşi înfrânţi pe câmpul de luptă, într-un răstimp relativ scurt, prin manevre politice, ungurii au reuşit să fie recunoscuţi de Viena ca naţiune suverană, Regatul Ungar fuzionând cu Imperiul Habsburgic într-un stat dualist, *"monarhia cehezaro-crăiască"*). Sub conducerea lui Janos Kadar, conducătorul impus de sovietici, comuniştii unguri vor construi o faţadă de fidelitate ideologică faţă de Moscova, la adăpostul căruia vor îndulci deliberat asprimea socialismului, creând o adevărată oază de prosperitate materială, de neimaginat în restul lagărului socialist: *"socialismul gulaşului"*. Concomitent, şi poate acest fapt este mai important decât spectaculoasa creştere a nivelului de trai, comuniştii unguri au îngăduit şi chiar au încurajat unele atitudini şi manifestări neortodoxe pe plan cultural. Literatura *samizdat* a putut circula nestingherită de rigorile cenzurii oficiale. S-a tolerat funcţionarea unor universităţi volante, în activitatea cărora preceptele marxist-leniniste erau ignorate. Dar chiar şi în învăţământul oficial rigorismul ideologic nu era nici pe departe sufocat, aşa cum se petreceau lucrurile în învaţământul românesc. Consecinţa benefică a acestui climat de liberalism cultural a fost crearea unei pături de intelectuali neosificaţi în tiparele materialismului dialectic şi istoric, care după prăbuşirea comunismului nu au întâmpinat dificultăţi în a se integra în spiritul democraţiilor europene.

În anul 1988, Kadar, intuind iminenta dezagregare a comunismului, se retrage din toate demnităţile pe care le deţinea. Fruntaşul comunist era conştient de faptul că, în pofida discreţiei cu care condusese destinele poporului maghiar timp de 32 de ani, trecutul său prosovietic îl face inapt pentru evoluţia ulterioară a evenimentelor politice. O evoluţie de al cărei curs succesorii săi au fost conştienţi, când, în Mai 1989, au făcut prima breşă în *"Cortina de fier"*. Simpla înlăturare a câtorva panouri din gardul de sârmă ghimpată de la graniţa cu Austria, graniţa dintre lagărul socialist şi lumea liberă, au salvat Ungaria atât de comunism, cât şi de ipoteca sovietică. Partidul Comunist Ungar abandonează orice referire la marxism-leninism şi renunţă la rolul său conducător, făcând loc pluralismului politic. În anul 1990 au loc alegeri cu adevărat libere, câştigate de Forumul Democrat Maghiar, formaţiune politică de centru-dreapta, iar Arpad Göncz, fost deţinut politic, condamnat la muncă silnică pe viaţă ca urmare a participarii la revolta din 1956, este ales preşedintele ţării, demnitate pe care o deţine şi în prezent. Şi corolarul traiectoriei politice parcurse de vecinii noştri de la Vest este cunoscut: recunoaşterea, fără rezerve, a calităţii Ungariei de stat democrat, primirea cu drepturi depline în NATO şi perspectiva acceptării într-un viitor apropiat în Comunitatea Europeană.

Deşi, formal, cu un statut politic faţă de Moscova similar cu cel al Ungariei, România va urma o cale aparent proprie în procesul de construire a socialismului, *"de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecere la construirea în România a societăţii fără clase, societatea comunistă"*, aşa cum sună formularea din Statutul Partidului Comunist Român. În timp ce comuniştii unguri mimau obedienţa faţă de Moscova şi puritanismul ideologic, pentru ca în spatele acestei măşti să-şi poată urma propriul drum, comuniştii români au arborat- pentru uzul Occidentului-stindardul unei pretinse *"independenţe naţionale"*, în spatele căreia au practicat un rigorism ideologic, asemănător doar cu comunismul chinez din perioada *"revoluţiei culturale"*.

Iniţiat de Gheorghe Gheorghiu-Dej şi cultivat până dincolo de orice consecinţă de Nicolae Ceauşescu, *naţional-comunismul*, aşa cum a fost denunţat de politologii occidentali, acest hibrid marxist elaborat pe malurile Dâmboviţei, a constituit un adevărat blestem pentru neamul românesc. Fondul biologic al naţiunii s-a degradat din pricina unui îndelungat regim de subnutriţie, frigului din locuinţe şi asistenţei sanitare precare. Învăţământul (în perioada interbelică la un nivel valoric comparabil cu cel din ţările apusene) a fost total subordonat cerinţelor ideologice (copiii erau îndoctrinaţi încă de la vârsta preşcolară). Învăţământul general era o fabrică de analfabeţi cu certificate, iar învăţământul superior o pepinieră de semidocţi cu diplome. (Desigur, au existat şi excepţii notabile, dar acestea nu sunt produsul şcolii comuniste, ci al eforturilor proprii, adeseori sprijinite de familie, acolo unde elementele dotate nativ au avut şansa să se bucure de un astfel de sprijin).

Partidul Comunist a avut însă şi o elită proprie, formată în institute create în acest scop, Academia Ştefan Gheorghiu fiind unul dintre aşezămintele din această categorie. Dar produsele acestor şcoli superioare ale partidului purtau amprenta inconfundabilă a obiectivelor pentru care fuseseră pregătiţi: propagandişti marxişti, activişti de partid sau specialişti în economia planificată, precum şi profesionişti cu înaltă calificare, fie pentru serviciile de securitate internă, fie pentru serviciile de spionaj în ţările capitaliste.

Dar nu numai Şcoala, ci toate instituţiile fundamentale ale societăţii au fost transformate din temelii, pentru a servi scopurilor comunismului. Armata, adevărata Armată Română, cea existentă la preluarea puterii de către comunişti, a fost desfiinţată, locul ei fiind luat de o armată nouă, formată pe nucleul diviziilor de voluntari "Tudor Vladimirescu" şi "Horia, Cloşca şi Crişan". Constituite în Uniunea Sovietică, după modelul Armatei Roşii, din prizonieri de război în timpul celui de al doilea război mondial, aceste divizii au sosit în ţară după 23 August 1944. Pe lângă *"secera şi ciocanul"* şi *"steaua roşie"* (însemnele exterioare care le definea identitatea), *"tudoriştii"* şi *"cloşcarii"* purtau pe conştiinţe *"stigmatul trădării"*. (În timpul războiului împotriva Uniunii Sovietice, Divizia "Tudor Vladimirescu" a făcut parte din dispozitivul Armatei Roşii care opera pe Frontul Moldovei).

Un proces similar s-a petrecut şi cu Justiţia. Într-un interval de timp relativ scurt, vechiul corp de magistraţi, devotaţi prin tradiţie principiilor *"Iustitia fundamentum regnorum"* şi *"Fiat iustitia pereat mundus!"*, au fost izgoniţi din judecătorii şi tribunale şi înlocuiţi cu judecători noi, formaţi în pripă pentru a servi cu fidelitate interesele Partidului Comunist. *"Separarea puterilor în stat"*, principiul major al democraţiei, care scoate puterea judecătorească de sub ingerinţele politice, a fost înlocuit cu dogma: *"Partidul Comunist Român este centrul vital al întregii noastre naţiuni, forţa politică conducătoare în Republica Socialistă România"*. Consecinţa acestei nefaste răsturnări de valori a fost că Justiţia a devenit o anexă a puterii politice, obligată să respecte preceptul că nu legea şi conştiinţa magistratului stabileşte ce este drept, ci Partidul.

În contextul prefacerilor radicale operate după preluarea puterii politice, un capitol aparte îl constituie Biserica. Dacă Şcoala, Armata şi Justiţia au putut fi reclădite pe temelii marxiste, metodele revoluţionare folosite în restructurarea acestor instituţii nu pot fi aplicate şi în cazul Bisericii. Comunismul îşi are propria lui religie - ateismul; or în acest context prezenţa Bisericii în societate apare ca un non-sens. Ea trebuie să dispară! Un mod de a gândi în perfectă concordanţă cu principialitatea ideologică pe care bolşevicii au pus-o în practică atât în revoluţia din Rusia, cât şi în războiul civil din Spania. Din raţiuni politice însă, după cel de al doilea război mondial, oculta comunistă a ales calea ca, în paralel cu o susţinută propagandă ateistă, Biserica să fie lăsată să funcţioneze sub un riguros control al organelor de partid, pentru a se evita criticile privind îngrădirea *"libertăţilor fundamentale"*. Ierarhia superioară ortodoxă din România a acceptat acest rol ingrat pentru Biserica lui Hristos. În ce măsură a făcut bine sau rău alegând calea compromisului, este greu de spus. Pe termen scurt, de-a lungul celor cincizeci de ani de regim comunist, Biserica a reuşit

☞

să asigure un minimum de asistență spirituală populației. Pe termen lung, însă, colaborarea cu regimul comunist, o colaborare care a mers până la a închide ochii atunci când lăcașurile de cult erau dărâmate, constituie o grea povară pusă în sarcina Bisericii Ortodoxe Române. Această situație ambiguă ar fi putut fi însă evitată dacă ierarhii care au acceptat compromisul ar fi avut tăria și înțelepciunea să se retragă pentru restul vieții în liniștea mânăstirii. Alegând această cale, pe de o parte s-ar fi bucurat de recunoștința celor pentru care au acceptat compromisul, nelipsindu-i de bucuria împărtășirii cu sfintele taine, iar pe de altă parte ar fi scutit Biserica de critici răuvoitoare. Din păcate, până acum nu au făcut-o...

Dacă o comparație a comunismului românesc cu cel maghiar ne este categoric dezavantajoasă, la fel de dezavantajoasă ne este și comparația cu evoluția comunismului în Cehia și Polonia, celelalte două țări foste comuniste care au fost acceptate în structurile euroatlantice.

Comunizată în urma ocupării țării de către Armata Roșie, Cehia nu s-a adaptat niciodată la comunismul ortodox de tip sovietic. În 1968, fracțiunea reformistă din Comitetul Central îl impune pe Alexandr Dubcek ca secretar general al partidului comunist. O alegere care marchează o schimbare radicală a concepției despre rolul partidului în viața politică, în sensul separării conducerii statului de activitatea de partid, acceptarea în principiu a unei opoziții politice și reformatoare, evoluția spre un *"comunism cu chip uman"*, idei pe care istoria contemporană le-a reținut sub denumirea de *"Primăvara de la Praga"*. Bineînțeles că sovieticii au respins cu indignare această *"erezie"* și tancurile sovietice, la fel ca în urmă cu 12 ani la Budapesta, au avut grijă să o lichideze la timp.

Acțiunea de a discredita ideea de liberalizare a sistemului socialist dirijată de Gustav Husak, instalat la conducerea Cehoslovaciei de sovietici, a primit însă un răspuns curajos și ferm din partea intelectualității cehe grupate în mișcarea *"Charta 77"*, al cărei document programatic va fi semnat de peste 1000 de artiști, oameni de știință și politicieni reformiști. Printre inițiatorii acestei mișcări s-a găsit și dramaturgul Vaclav Havel, critic neobosit al regimului comunist, fapt care i-a atras repetate arestări. În Noiembrie 1989, când era clar că ceasul comunismului a sunat, în urma unor masive manifestații populare (*"revoluția de catifea"*), regimulcomunist a fost înlăturat și la alegerile libere din 1990 Vaclav Havel a fost ales Președintele Republicii. Ca și în cazul Ungariei, acceptarea Cehiei în structurile euroatlantice este o consecință firească a trecutului ei de rezistență față de comunism.

Abandonați de aliații occidentali, alături de care luptaseră eroic, la sfârșitul celui de al doilea război mondial polonezii și-au văzut țara ocupată de Armata Roșie și transformată în feudă a Moscovei. Un statut cu care populația Poloniei nu ls-a putut consola și, de câte ori s-a ivit prilejul, a încercat să-i pună capăt. Cu sprijinul Bisericii Catolice, care a făcut tot timpul corp comun cu națiunea, Polonia a constituit un permanent prilej de îngrijorare pentru Kremlin. Datorită atitudinii sale demne și sfidătoare, în 1956 cardinalul Wyszynski, capul Bisericii poloneze, este internat de guvernul comunist prosovietic. În același an izbucnește revolta populației de la Posen, înecată în sânge de trupele de ocupație sovietice. În anul 1968 au loc mari mișcări antisovietice studențești. În anul 1970, în orașele de la Marea Baltică, se produc greve, reprimate sângeros. În 1976 au loc mari mișcări de protest provocate de creșterea peste măsură a prețurilor la alimentele de bază. Conducatorii protestelor sunt arestați și condamnați la ani grei de temniță. Este momentul în care intelectualii polonezi intervin direct în sprijinul muncitorilor, întemeind *"Comitetul pentru apărarea muncitorilor"* care în anul următor își va schimba denumirea în *"Comitetul pentru autoapărare socială"*.

Dar cel mai important eveniment în viața Poloniei comuniste este întemeierea sindicatului *"Solidaritatea"*. Sub conducerea electricianului Lech Walesa, *"Solidaritatea"* dezlănțuie grevele masive din Decembrie 1981, care nu pot fi înăbușite decât prin decretarea stării de asediu și arestarea a mii de sindicaliști. În ciuda interdicției legale, *"Solidaritatea"* își continuă activitatea în clandestinitate și, în 1988, organizează noi greve, cerând îmbunătățirea nivelului de trai și legalizarea sindicatului. În urma acestor greve, situația politică se precipită. Sindicatul *"Solidaritatea"* este relegalizat, au loc alegeri libere, Tadeus Masowiecki, unul dintre conducătorii *"Solidaritatea"*, devine șeful guvernului, țara își reia numele de Republica Polonia și, la alegerile prezidențiale din 1990, Lech Walesa este ales Președintele Republicii. Ca și în cazul Ungariei și Cehiei, acceptarea Poloniei în structurile euroatlantice este rodul firesc al unui trecut onorabil de rezistență și luptă anticomunistă.

Am comite însă un act de neîngăduită impietate dacă am omite participarea Românilor la rezistența și lupta anticomunistă. Aceasta cu atât mai mult cu cât represiunea comunistă din România a cunoscut forme de manifestare neîntâlnite în nici o altă țară din lagărul socialist european. În nici o altă țară comunistă nu s-a practicat asasinatul sistematic prin bătaie, înfometare, frig și lipsa asistenței medicale ca în temnițele politice din România. În nici o altă țară comunistă nu au fost arestați, judecați sau condamnați zeci de mii de țărani care s-au opus colectivizării agriculturii, cum s-a întâmplat în România. Nici o altă țară comunistă nu a cunoscut deportarea în masă a unei întregi comunități umane doar pentru motivul că ar putea să acționeze împotriva regimului. Și, în sfârșit, în România, ca în nici o altă țară comunistă, mișcarea de rezistență a îmbrăcat uneori forma luptei armate. S-a luptat eroic, cu arma în mână, și s-a murit demn pentru libertate și pentru păstrarea identității naționale, până spre 1960.

Din păcate, Istoria României din perioada dictaturii comuniste conține multe, prea multe pagini care nu ne fac cinste. Să nu uităm că Partidul Comunist Român și-a început ascensiunea, după 23 August 1944, cu un efectiv de 800 de membri, mulți dintre ei "străini de neam și țară", veniți din Uniunea Sovietică în furgoanele Armatei Roșii. Și, de asemenea, nu trebuie să se uite că, în Decembrie '89, cei 800 de comuniști de la început au devenit peste 4 milioane! O creștere ca în basme, în spatele căreia se ascunde un nesfârșit șir de renunțări la idealuri, oportunism rușinos, colaboraționism dezgustător, lichelism de cea mai ordinară speță și, nu în ultimul rând, acte de trădare odioase. Cât privește categoria celor care în era comunistă s-au găsit de cealaltă parte a baricadei, aceasta este pe cale de dispariție. Ca urmare, democrația și pluralismul politic din era postdecembristă s-au construit pe scheletul și din rezerva de cadre a Partidului Comunist. O democrație cu adevărat originală!

Privite din prizma a ceea ce ar trebui să fie un partid politic într-un sistem de democrație autentică, adică ***o societate liberă de cetățeni, uniți în mod permanent prin interese și idei comune, cu caracter general, asociație ce urmărește, în plină lumină publică, a ajunge la puterea de a guverna pentru realizarea unui ideal etic social***, nu este greu de constatat că actualele partide care populează scena politică românească sunt doar ***grupuri de interese***. Ele urmăresc ***a ajunge la puterea de a guverna, dar nu pentru realizarea unui ideal etic social, ci pentru avantajele materiale*** pe care le pot dobândi în urma deținerii puterii politice. O constatare tristă, care nu exceptează nici chiar partidele care își arogă calitatea de *"partide istorice"*.

Cât de adânc este penetrată actuala viață politică românească de *"consecințele comunismului"* ne-o dovedește calitatea și comportamentul actualilor oameni politici, indiferent dacă se găsesc la putere sau în opoziție. Primul Președinte al României postdecembriste - Ion Iliescu - a fost comunist de cea mai pură esență. Succesorul său - Emil Constantinescu - provine tot din rândurile Partidului Comunist și în răstimpul de când deține această funcție a dovedit cât de anevoioasă este desprinderea din tiparele mentalității comuniste. Toate guvernele care s-au succedat la conducerea țării în perioada postdecembristă au fost alcătuite, cu câteva excepții nesemnificative, din foști membri PCR, robi ai sistemului de gândire în care au fost educați. Cât privește competența profesională în conducerea departamentelor ce le-au fost încredințate, ea este ilustrată, nemaifiind nevoie de comentarii, prin starea jalnică în care a fost adusă România.

Ceea ce însă constituie în ultimă instanță cauza tuturor relelor în România de astăzi este modul în care, în primul rând oamenii politici, dar și o bună parte din populație, percep *ideea de libertate*, fundamentul democrației. O situație pe care Jean-François Revel, gânditorul politic pe care l-am citat la începutul acestui studiu, o caracterizează în următorii termeni: *"Disocierea dintre libertate și drept, adică definirea libertății nu ca facultate de elaborare a legii, cu condiția ca după aceea să te angajezi s-o respecți, ci ca pe o legitimitate, fără nici o condiție și nici o restricție, a tuturor revendicărilor și impulsurilor individuale sau particulare, până la cele mai sălbatice"*. Un mod de înțelegere și de comportament care face ca democrația să devină "profitocrație", "cleptocrație", sau orice altceva decât domnia legii și a drepturilor fundamentale ale omului în societate.

Gabriel CONSTANTINESCU

Am primit la redacție:

Un mesaj de la Socola

Iași 12 mart. 1998

"Frați camarazi",

Atitudinea canalieră, dezbinătoare - criminală în fond - pe care o manifestă execrabila fițuică (securistoidă?) *de extracție "mexicană" și sectar-ortodoxistă*, ce se cheamă pompos "Puncte cardinale" (sic), întrece de la o vreme măsura bunului simț și limitele normalității, fiind în inversă proporționalitate cu impactul ei la public (nici măcar foștii deținuți politici n-o citesc!). *Scrisă cu animalică ură, cu dușmănie viscerală, cu patimă oarbă*, potrivit dictonului imbecilizant "cine nu gândește ca noi n-are voie să trăiască"; scrisă, așadar, de *un golănoi suficient și arogant* (prostu' care nu-i fudul zice-se că nu-i prost destul!), "doctor" atoate știutor, infailibil în tâmpenia sa fanfaroană, curvar de notoritate "erudit" și "savant de geniu" tip Elena Ceaușescu, acordă dobitoceșteînsă "doct", bombastic, fără să admită replică) note de bună purtare oricui mintea sa bolândă i se pare că-i este "antipatic", acordă à la Brucan aprecieri, interpretări, "judecăți de valoare absolute. Acestui "poet" cu pretenții academice - pe care uneori îl auzim grohăind și pe la Radio București, ba a fost și pe la Suceava behăind la o adunare fantomatică - i se adaugă niște *boșorogi nerușinați, monștri cretinizați, dornici de "rai" și de "posteritate", "eroi" fără glorie care în ultimii 30-40 de ani se fereau să mărturisească crezul naționalist-creștin cu o lașitate fenomenală, și care peste noapte s-au trezit mari combatanți* (stuchi-i-ar mățele!) "întru onoare"; și ne dau lecții scris-verbale, fac morală, amenință (ca ex-informatori ai securității ce au fost majoritatea lor) și *ne trag de urechi că nu suntem din haita lor...* Acești senili și oligofreni redactori (colaboratori), aidoma unor demenți incurabili, caracterizați prin binomul *persecuție-megalomanie*, își varsă număr de număr, pagină de pagină, veninul paranoiac, specific personalităților structurate dizarmonic de tip obsesiv, isteric, antisocial, border-line sau schizoid. Cu *acțiune distructivă, prin efectele avute!* Ori *un popă ce poartă azi într-o mână crucea și-n cealaltă dolarii americani, odios tortionar la Pitești* (de ce nu relatează el cum tortura fizic și psihic, acolo, pe colegii de celulă!), care are *neobrăzarea să-l atace porcește, în termeni sectariști - el, uns boaită de către patriarhul roșu Iustinian! - pe Sf. Părinte de la Roma*, pentru că acceptă... Evoluția! *Halal iubire a aproapelui!* Dar oare Talmudul, scrierile rabinice, lumea arabă, "iudeo-nazismul" etc. sunt problemele vitale prioritare ale lumii românești și ale dreptei creștine care, în idioata viziune punctcardinalistă, înseamnă doar "ortodoxia" ierarhilor vânduți tuturor stăpânirilor? Sau ifosesele de "cultură" plătite de "patrioții" de peste hotare au un tâlc ascuns? HUIDEO!

P.S. Carențele patologice de care suferă mulți dintre punctecardinaliști se vindecă la noi în Iași, la Socola! Veniți cu încredere!...

Pt. conf. Gabriel Pădureanu

G. Pădureanu

IDENTIFICAREA PRIN CREDINȚĂ

Asupra a ce este omul întrebat mai întâi pentru a fi identificat? În statutul său civil (starea civilă) regăsim un anumit curs, mai mult sau mai puțin logic, al chestionării: numele, prenumele, data și locul nașterii, numele părinților, naționalitatea, cetățenia, adresa, eventual religia etc. Fiecare element în parte nu este suficient identificării, dar întregul ansamblu pare, în cele din urmă, să ajungă pentru a situa omul, ca obiect, într-o mulțime de alte obiecte - societatea. Nu vom afla mare lucru despre sinele omului respectiv, despre el ca persoană, ca lucru al mâinilor Creatorului ("Toți lucrul mâinilor Tale suntem" - spune o rugăciune) **(1)**. Se încearcă o apropiere mai mare de identitatea omului prin ceea ce se chema înainte autobiografie, iar acum *curriculum vitae*, dar nici în felul acesta nu ne apropiem decisiv. Nici chiar "caracterizările" sau "recomandările" altora nu grăiesc prea clar asupra unui om. În general, se convine că omul este practic incognoscibil, că el rămâne o veșnică și insondabilă taină, despre care numai iubirea (mai ales în varianta ei optimă - prietenia!) poate intui câte ceva.

Dacă se poate încerca, cu dificultate, identificarea persoanei ca obiect și mai puțin ca subiect, în schimb se poate mai ușor determina identitatea unui om ca apartenență la un grup ale cărui atribute specifice conduc prin ele însele la o identificare.

Pentru a reveni la întrebarea inițială: asupra a ce se vor întreba mai întâi doi oameni (în cazul de față, doi țărani), când se vor fi întâlnit pentru prima dată? Care este locul pe care îl ocupă întrebarea asupra credinței?

Înainte de orice cuvânt, de orice întrebare, însuși portul poate mărturisi asupra unei apartenențe. Astfel, țărăncile din Maramureș se recunosc din ce sat sunt după culoarea, dimensiunile și dispoziția dungilor de pe zadii. Desigur, fiecare țăran va fi cunoscut portul zonelor învecinate și va fi distins între deosebirile în port, chiar și atunci când acestea sunt mici și greu detectabile pentru un observator neavizat, venit din afara zonei. Fiecare sat ține să aibă o "marcă" proprie, un "ce" al său anume. De altfel, pătrunzând mai în detaliu, se pot constata distincții de la familie la familie, de la casă la casă, lucru valabil, de altfel, nu numai în port, dar și pentru alte sectoare ale vieții țăranului, de unde și vorba "câte bordeie, atâtea obiceie". Dar dacă cel de identificat provine dintr-o zonă mai îndepărtată, îmbrăcămintea sa nu mai spune ceva clar asupra lui, în afara faptului că este un "străin". Același lucru este valabil și pentru îmbrăcămintea tot mai neutră din zilele noastre. Atunci prima întrebare devine cea asupra locului din care provine cel de identificat. Astfel se pare că întâiul răspuns pe care îl caută omul în vederea identificării celui întâlnit este asupra *topos*-ului său originar. Acest *topos* este, în fapt, o arie mai mare sau mai mică, cu cât mai mică cu atât mai plină de determinări, cu cât mai mare cu atât mai generică. Dar *topos*-ul nu în sine înseamnă ceva, ci numai întrucât este locuit de cineva într-un anume fel. Acest fapt conduce, în continuare, la alte întrebări asupra identității, mai aplicate, asupra ființei interioare.

În doctrina creștină, omul este identificat atât ca *persoană*, cât și ca *neam*, împreună cu cei de "același sânge". Neamurile vor răspunde ca atare la Judecata finală. Criteriul identificării etnice este, deci, nu numai prevăzut în iconomia mântuirii, dar i se acordă o importanță destul de mare. Un om se deosebește de un altul prin numele său, care nu este simplu cod atașat întâmplător existenței sale, ci, mai ales, prin însoțirea cu botezul, un mod de a fi racordat la comunitatea Bisericii, de a fi înscris în ea. Etniile își au și ele numele lor. Dar ce delimitează în mod evident o etnie de alta, unde se află granița dintre ele, în ce mod pot ele fi identificate cel mai simplu și cel mai rapid? Pentru luma veche, cel puțin, cea de dinaintea marilor imperii coloniale, acest element de identificare îl constituia limba. Limba depozitează în articulațiile ei lexicale, morfologice, sintactice, cu adevărat și foarte profund, un mod de a fi, de a reflecta lumea, de a te raporta la ea. Limba este o amprentă inconfundabilă a identității unui neam, ea mărturisește asupra unui stil propriu, îl cere chiar. Este interesant că în limba noastră veche *neamuri* și *limbi* erau sinonime și că românii desemnau neamurile cu "limbi" **(2)**.

Ceea ce interesează însă îndeosebi pentru studiul de față este a vedea locul pe care îl ocupă *credința ca factor de identificare*. Credința duce la o altfel de identificare decât numele sau limba. Ea vorbește, într-o măsură mult mai accentuată, despre alcătuirea interioară a omului, despre structura sa dobândită prin etnogeneză și construită în cursul istoriei. Așa după cum fiecare om are în el "chipul" lui Dumnezeu și tinde la "asemănarea" cu El, se poate spune și despre fiecare neam că are un chip și este chemat la înfăptuirea asemănării. Limba fiecărui neam s-a format și apoi s-a șlefuit în jurul credinței sale, tezaurizând-o în chipul cel mai firesc și mai durabil. În orice caz, pentru români lucrul acesta este mai mult decât evident. "Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și a modelat țăranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu", spunea Liviu Rebreanu în discursul său de recepție la Academia Română. Și tot el adăuga: "Creștinismul nostru, așa cum îl practică și îl trăiește țăranul, ascunde într-însul toate fazele și peripețiile istoriei poporului român, întocmai ca și limba românească..." **(3)**.

Fără a fi cel dintâi criteriu de identificare, credința este cel mai profund. La români se poate observa o suprapunere a identității naționale cu cea de credință, anume cu creștinismul ortodox. În acest sens, datele preliminare ale recensământului din ianuarie 1992, când 8,8% din populația țării sau 90% dintre români s-au declarat ortodocși, în ciuda raptului uniat și a asaltului sectant din ultimul secol, par edificatoare, mai ales dacă le comparăm cu rezultatele unui referendum similar, făcut aproximativ în aceeași perioadă în Cehoslovacia, unde aproape jumătate din subiecți se declarau atei **(4)**. Astfel, întrebarea asupra credinței, pusă după cea a naționalității, aproape că devine superfluă în cazul românilor. Sigur că o foarte mare parte dintre cei chestionați sunt ortodocși în mod formal, mai mult cu numele, dar chiar faptul că au ținut să se declare creștini ortodocși spune mult despre concepția lor și de un anume respect pe care îl au, fie și subteran, pentru credință. Cum s-a spus adesea, "român zici, creștin zici". Această identitate creștin-ortodoxă a fost bătută atât de temeinic în urzeala identității de neam (națională), încât ea a rezistat surprinzător de bine în istorie la toate asalturile religioase sau culturale exterioare: catolicism, protestantism, neoprotestantism, mahomedanism etc. Atunci când, totuși, această identitate de credință s-a pierdut, a urmat aproape simultan și pierderea identității de neam (maghiarizările din Transilvania, unele turcizări în Dobrogea). "Numai credința în Hristos ne poate unifica și ne poate da puterea pe care am avut-o. Altfel ne prăpădim ca neam", susține Părintele Stăniloae **(5)**.

Cei de credințe necreștine erau denumiți *păgâni* și delimitarea de ei era clară. Erau numiți, adesea, peiorativ, chiar "lifte păgâne", fiind considerați, într-un fel, infirmi existențial. Păgânismul era conceput nu numai formal, în sensul apartenenței directe la o credință necreștină, ci în fond, ca apartenență la un mod de viață și de acțiune deficitar, alături de calea cea dreaptă. De aceea creștinii făcători de fapte nedemne erau priviți "ca niște păgâni". De altfel în limba română, prin extensie, păgân desemnează și pe "omul rău, crud, crunt, nelegiuit" **(6)**. În același sens se exprimă și Nicolae Iorga: "...românul are groază de păgânism, de cel declarat, nu de cel păstrat inconștient. Tot ce-i bun și blând e creștinesc (...). Dimpotrivă, tot ce-i rău și aspru e socotit ca «păgân»" **(7)**. "Pentru dânsul, orice om bun, cinstit, care-i vorbește pe limba lui, este un român și totodată creștin" **(8)**.

Dar chiar și creștinii de alte confesiuni sunt priviți cu un zâmbet încrezător și sceptic, uneori ironic. "Papistaș", apreciat de *Dicționarul limbii române* ca "adesea depreciativ", desemnează în primul rând pe catolici, dar, prin extensie, nu numai pe ei, ci, adesea, și pe greco-catolici, ba chiar pe luterani: "Le zic papistași, adecăte mai mult cred într-ale papei, decât într-ale adevărului", scria într-un loc G. Constantinescu **(9)**. Dimitrie Cantemir arată că: "Nu este alt rit pe care să-l urască [moldovenii] mai mult decât pe cel roman [...]. Căci spun că celelalte erezii se văd de la sine și că ușor se poate observa că s-au depărtat de la credința cea adevărată; papistașii, însă, (căci ei nu numesc catolici decât pe fiii Bisericii răsăritene) ascund sub piele de oaie o fire de lup" **(10)**. Și la Nicolae Iorga regăsim aceeași informație: "Poporul numia, în adevăr, pe catolici «spurcați» și n-ar fi mâncat din blidul lor. Neținerea posturilor de către catolici, felul lor deosebit de a-și face crucea, împărtășania cu azimă și fără vin, sfinții ciopliți ca idolii, cântările latinești, toate acestea umpleau de dezgust și spaimă pe țăranii deprinși de veacuri în credința Răsăritului" **(11)**.

Sectanții, de orice fel ar fi ei, sunt cunoscuți în popor, cel mai adesea, sub numele de "pocăiți". "E pocăit", ți se spune despre cineva și întotdeauna este vizibil că această determinare e concepută ca o ciudățenie, mai mult chiar, ca o anomalie, un fel de smintеală.

În toate cazurile enumerate, delimitarea țăranului este clară. Orice diferență față de legea și credința sa, pe care o consideră cea dreaptă și adevărată, orice abatere spre o altă credință este privită cu suspiciune și neîncredere, ca o deraiere primejdioasă.

Totuși, marcându-și clar delimitările, constituit în interiorul unei identități de credință precise, românul s-a dovedit, în general, tolerant și îngăduitor, și nu a recurs la forță decât, eventual, ca răspuns la silniciile și uzul de forță al altora. Numai în acest fel se explică felul în care au pătruns și au conlocuit în sate românești atâtea soiuri de neamuri și de credințe. Un exemplu concludent, în acest sens, ar putea fi existența numeroasă, la un moment dat, a evreilor în sate din Maramureș, caz poate unic, știut fiind că, în general, aceștia populau mai ales târgurile și orașele. Într-o poveste cu moartea, semnalată de Tudor Pamfile, se spune: "...datina noastră este să facem bine la oricine, fără a-l întreba de neam sau credință" **(12)**. "A face bine" se înscrie deplin în învățătura creștină, care pune la temeiul *credinței* și la capătul ei *iubirea*. "Credința în Hristos e iubirea față de Hristos și însușirea iubirii lui Hristos față de oameni. Altfel nu e adevărată credință", arată Părintele Stăniloae. "Căci credința adevărată este ea însăși începutul acestei deschideri și încrederi în infinitatea iubirii lui Hristos. Credința fără iubire este încruntată, pentru că e efort individual, nu comuniune; ea poate fi trufașă, poate ascunde în ea un individualism. Conceptul apusean de credință se explică din doctrina unui Hristos la distanță, neprezent în inimi" **(13)**. Credința și iubirea, când sunt autentice, se întrupează în fapte pe măsură. Un om credincios este apreciat astfel nu după declarațiile lui, ci după actele sale. "Credința e baza faptelor" **(14)**. Diadoh al Foticeii spune: "Credința fără faptă și fapta fără credință vor fi la fel de lepădate. Cel ce iubește pe Dumnezeu, acela crede totodată cu adevărat și săvârșește faptele credinței cu evlavie. Iar cel ce crede și nu este în iubire, nu are nici credința însăși, pe care socotește că o are. Căci crede cu o minte ușuratică, ce nu lucrează sub greutatea plină de slavă a dragostei. Drept aceea, credința lucrătoare prin iubire este marele izvor al virtuților" **(15)**. Credința țăranului este cu adevărat *o credință iubitoare*, manifestată prin *fapte bune*. Nimic "încruntat" în credința românului. Din contră, el are un adevărat cult al sărbătorii exprimat în port, în limbaj, în comportament. Caracterul românului credincios este cel mai adesea unul senin, deschis, vesel, fără ca prin asta să cadă în ușurătate. Cum se spune într-un colind: "Dar nu uita, când ești voios, române, să fii bun!" **(16)**. În același sens, ospitalitatea și

☞

IDENTIFICAREA PRIN CREDINȚĂ

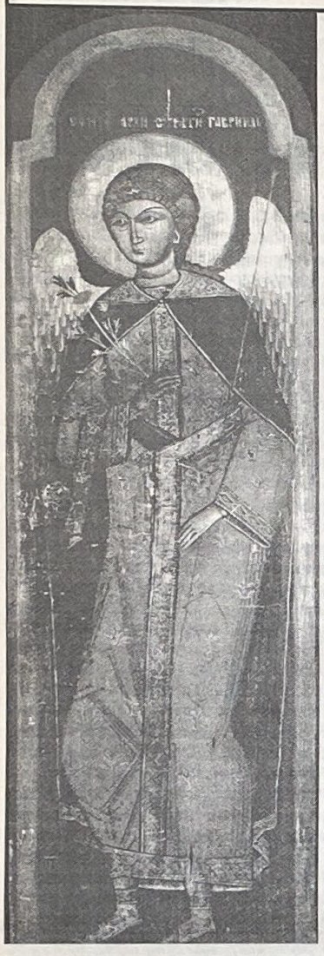

generozitatea țăranului, disponibilitatea lui spre a-i milui pe cei ce-i bat la poartă, felul în care își așează fântânile la drum, mila față de cei aflați în necaz, toate acestea sunt în deplină concordanță cu textul din *Evanghelia după Matei*: "Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. (...) Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-aceștia frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut" (*Matei* 25, 35-36 și 40). Această învățătură despre întâlnirea cu Dumnezeu prin binele pe care-l facem semenului aflat în necaz este bine implantată în conștiința țăranului.

În general, țăranul român evită amestecul cu cei de altă credință, faptul fiind privit ca o decădere, ca o înstrăinare. "Țăranul niciodată și sub nici o formă nu se întovărășește cu străinii. Privirea și dorul lui nu trec niciodată dincolo de hotarele neamului", după părerea lui Liviu Rebreanu **(17)**.

Și mai pregnant se manifestă identificarea prin credință atunci când românul este atacat în ființa sa națională. Apărarea țării se constituie, în același timp, în apărarea credinței, a "legii" sale, ca moștenire considerată de sorginte divină. "Ea i-a dăruit puterea de a rezista și de a birui încercările veacurilor", susține, pe drept cuvânt, același Liviu Rebreanu **(18)**.

S-ar putea vorbi de două identități, care într-o măsură se suprapun și interferează, dar care, pe ansamblu, pot prezenta, adesea, suficiente diferențe: *identitatea față de oameni* și *identitatea față de Dumnezeu*. Sigur persoana este una și aceeași, dar diferența provine din măsura în care este cunoscută și principiile pe baza cărora se face această cunoaștere. Dacă omul își cunoaște numai parțial și fragmentar semenul, în schimb Dumnezeu are cunoașterea globală, văzând ființa lăuntrică a omului. Problema identificării nu poate fi separată de dogma creării omului "după chipul și asemănarea lui Dumnezeu". *Chipul* lui Dumnezeu este o pecete pe care o poartă, în mod negreșit, fiecare om și, prin aceasta, el poate fi identificat ca om. Această pecete nu este un tipar ce reproduce identic, la nesfârșit, același "chip", ci are un caracter personal, fiecare om purtând într-un fel personal și distinct acest "chip" al lui Dumnezeu. Chipul lui Dumnzeu în noi nu se referă desigur la chipul fizic, dar și acesta, în mod iconic, poate crea o imagine despre particularitatea chipului lăuntric. Dincolo de acest chip, dar al lui Dumnezeu, omul este chemat la *asemănare* cu Dumnezeu, la sporirea cât mai mult a "talanților" cu care a fost înzestrat. Identificarea omului în fața lui Dumnezeu se va face atât după *chipul primit*, cât și după *asemănarea realizată*. Acestea numai împreună vor spune ceva despre eul fiecărei persoane.

În ce fel se poate, însă, ajunge la asemănare? (De observat că acest termen lasă deschise porțile unei înaintări nesfârșite, excluzând, în același timp, identificarea cu Dumnezeu). Sfânta Scriptură este clară în această privință: prin *credință* și prin *fapte bune* (*Romani* 6; *Iacov* 2). Totul pleacă de la credință, de la a avea *o credință dreaptă*: "Și tot ce nu este din credință, este păcat" (*Romani* 14, 23). Proba credinței adevărate o constituie, așa cum am arătat, faptele pe care le generează: "credința fără fapte este moartă" (*Iacov* 2, 26). Țăranul a avut conștiința acestor criterii de apreciere a credinței, pe care le-a promovat atât în comportamentul său, cât și în aprecierea altora. Aprecierea țăranului are în vedere starea credinței. Făptuitorul celor bune este văzut ca "omul lui Dumnezeu", ca om cu "teamă de Dumnezeu", mărturisindu-se, astfel, că orice faptă bună se săvârșește nu numai prin voința și credința omului, ci și prin conlucrarea cu Dumnezeu.

În societățile moderne, laicizate, omul este identificat în afara credinței, numai pe baza faptelor sale, iar criteriile de apreciere a acestor fapte sunt, în mare măsură, labile și aproximative. În societatea țărănească clasică, credința reprezenta un factor important de identificare și de ierarhizare socială, absența sau insuficiența ei conducând la marginalizare și desconsiderare. A fi un om "fără Dumnezeu", "fără frica lui Dumnezeu" acționa ca un stigmat. Lipsa de credință era sancționată.

Simplificând puțin lucrurile, am putea spune că *omul are două componente ale identității: una dată prin naștere, alta dobândită pe parcursul vieții*. În acest sens, una este identitatea cu care intră el în viață și altă cea cu care iese și care-i rămâne pentru veșnicie. Țăranul o avea mereu în vedere pe aceasta din urmă, ca fiind decisivă. De aceea, încă de la naștere, există o mare preocupare pentru viitorul copilului, care se dorește să fie cât mai bun, o preocupare nu lipsită de teama dată de conștiința primejdiilor și ispitelor pe care le presupune drumul vieții.

* * *

Din punct de vedere antropologic, *numele*, unul dintre principalele elemente de identificare, are o importanță primordială. Fără nume, din punct de vedere social, nu exiști: te pierzi în neant. Numele nu este o simplă etichetă denominațională, dată omului pentru a fi recunoscut. Numele, odată primit, face parte integrantă din persoana omului, el vorbește despre caracterul nu întâmplător, ci providențial al existenței noastre. De remarcat faptul că erminia prevede înscrierea numelui celui zugrăvit în icoană, pentru ca aceasta să fie valabilă, conform hotărârii dogmatice date de Sinodul al VII-lea Ecumenic de la Niceea, din anul 787 **(19)**. Părintele Stăniloae, în conformitate cu Sfinții Părinți, susține că "numele cuiva este un cuvânt, cuvântul rezumativ, atotcuprinzător care-l exprimă" **(20)**. La popoarele vechi, numele erau constituite adesea din sintagme exprimând, într-un fel, dorința de a dirija spre un curs favorabil viața noului născut. Astfel, la vechii evrei numele îl implica frecvent pe Dumnezeu (prin particula *el* sau *il*). În creștinism numele date noilor născuți exprimă înlănțuirea acestora la tradiția eclesială, înscrierea lor în comunitatea Bisericii. Odată cu numele, copilul primește, de altfel, și un înger păzitor personal. Numele sunt luate de români, în marea lor majoritate, din calendarul Bisericii, fiind numele unor sfinți înscriși în aceste calendare. Acești sfinți devin protectorii celor care le poartă numele. Numele este întărit prin săvârșirea Botezului, deci în cadrul unei Taine a Bisericii, în care Dumnezeu este prezent în mod tainic, dar real. Numele devine astfel un legământ între Dumnezeu și om, acesta din urmă fiind chemat pe numele său, nu numai de oameni, dar și de Dumnezeu. La români sărbătorirea zilei onomastice este cu mult mai importantă decât aceea a zilei de naștere, pe care în vremurile vechi mulți nici nu și-o cunoșteau. Nichifor Crainic arată că "în ortodoxie, numele are o înaltă semnificație metafizică" deoarece "este simbolul unui om ceresc, al unui sfânt". "Noi nu sărbătorim pe om ca om pur și simplu, ci pe om ca fiu duhovnicesc adoptat de Biserică" **(21)**.

Importanța numelui în creștinism o probează și faptul că una dintre marile revelații ale Întrupării a fost și aceea de a-L cunoaște pe Dumnezeu pe nume. Una dintre cărțile apocrife de succes a fost *Cele 72 de nume ale lui Hristos* **(22)**. Nu "pentru Dumnezeu", ci "pentru numele lui Dumnezeu" este imprecația cea mai folosită la români. Omul credincios le face pe toate ale sale "în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh". *Numele lui Dumnezeu*, reprezentându-L pe Dumnezeu, este pus la începutul oricărei lucrări, pentru ca ea să fie durabilă, adică să se regăsească în eternitate. Numele lui Dumnezeu pomenit cât mai des conduce la pace, la liniștire, la isihie.

Din cele două nume curente ale Fiului lui Dumnezeu, unul (*Iisus*) este numele Lui de om, iar cel de al doilea (*Hristos*) mărturisește despre dumnezeirea Sa și despre menirea Sa în lume. Același model îl regăsim și la țăran. El are un nume primit la Botez, care așa se și numește, "nume de botez", și, cel mai adesea primește și un supranume, o poreclă, care nu o dată a devenit "nume de familie", transmițându-se urmașilor săi. Ar fi de remarcat respectul deosebit pe care poporul român l-a avut pentru numele lui Dumnezeu. Spre deosebire de alte popoare creștine, la noi nu se folosesc numele de Iisus și de Hristos pentru oameni. Acest lucru nu este lipsit de o adâncă semnificație și mărturisește despre conștiința unicității absolute a lui Dumnezeu. Pe de altă parte, o analiză statistică a frecvenței diferitor nume în societatea țărănească clasică a românilor ar conduce la concluzia că ea urmează unei anumite ierarhii a sfinților Bisericii Ortodoxe. Cele mai folosite nume sunt acelea de Ioan și Maria (date, de obicei, primului băiat și, respectiv, primei fete din familiile în general numeroase odinioară), urmând apoi cele ale altor sfinți marcați "cu roșu" în calendarul ortodox: Vasile, Gheorghe, Dumitru, Ilie, Constantin, Elena, Ana etc. Acest lucru s-a petrecut în baza unei credințe cunoscătoare, în dorința de a avea intercesori cât mai puternici. Sigur că frecvența unei game relativ reduse de nume conduce la repetarea lor deasă. Identificarea era precizată prin adăugarea numelui tatălui și, eventual, al bunicului. Dincolo de necesitatea simplei deosebiri, în acest fel se marca și responsabilitatea pe care fiecare om o are pentru "bunul nume" al familiei sale, pentru urmașii săi. Și astfel ajungem la ceea ce se cheamă "a avea un nume bun". "Un nume bun" se obține cu stăruință, în decursul mai multor generații, tocmai pe baza unei credințe drepte, însoțită de fapte pe potrivă. Generații succesive adaugă sau scad la acest "nume bun". Se adaugă mai greu, dar se scade mai ușor...

COSTION NICOLESCU

---

(1) *Ceaslov*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1973, p. 30.

(2) *Dicționarul limbii române*, tomul II, partea II, fascicula III, Tipografia Ziarului "Universul", București, 1944, p. 189.

(3) Liviu Rebreanu, *Laudă țăranului român*, Imprimeriile Naționale, București, 1940, pp. 8-9.

(4) Vladimir Trebnici, *Populația României și repartiția ei după religie - 1992*, în rev. *Academica*, anul II (1992), nr. II (23) septembrie, pp. 6-7.

(5) *7 dimineți cu Părintele Stăniloae. Convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu*, Ed. Anastasia, București, 1992, p. 72.

(6) *Dicționarul limbii române*, tomul VIII, partea I, Ed. Academiei, București, 1972, pp. 235-236.

(7) N. Iorga, *Istoria poporului românesc*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 187.

(8) *Ibidem*, p. 185.

(9) *Dicționarul limbii române*, tomul VIII, partea I, Ed. Academiei Republicii Socialliste România, București, 1972, p. 78.

(10) Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Ed. Academiei, București, 1973, p. 339.

(11) N. Iorga, *Istoria Românilor în Chipuri și Icoane*, cap. "Ideile conducătoare ale poporului român", Ed. Ramuri, Craiova, 1921, p. 120.

(12) Tudor Pamfil, *Dușmani și prieteni ai neamului*, Academia Română, București, 1916.

(13) Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p. 367.

(14) *Ibidem*, p. 368.

(15) Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic*, cap. 21-22, în *Filocalia românească*, vol. I, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1947, p. 342.

(16) *Cântările Sfintei Liturghii și alte cântări bisericești*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 299.

(17) Liviu Rebreanu, *op. cit.*, p. 9.

(18) *Ibidem*.

(19) *Pidalion (Cârma Bisericii)*, Institutul de Arte Grafice "Speranța", București, 1992, pp. 301-302.

(20) Preot Prof. D. Stăniloae, *Iisus Hristos ca prototip al icoanei Sale*, în rev. *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul XXXIV (1957), nr. 3-4, p. 280.

(21) Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre*, Casa Editorială "Gândirea", București, 1991, pp. 13-14.

(22) N. Cartojan, *Cărțile populare în literatura română*, vol. 2, Ed. Enciclopedică Română, București, 1947, pp. 134-137.

COMENTARIU LA CARTEA IEȘIRII

- urmare din numărul trecut -

2. CHEMAREA LUI MOISE

"În vremea aceea, Moise păștea oile lui Ietro, preotul din Madian, socrul său. Și depărtându-se odată cu turma în pustie, a ajuns până la muntele lui Dumnezeu, la Horeb; iar acolo i s-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieșea dintr-un rug; și a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia" (*Ieș.* 3, 1-2). Din rug izvorăște lumina cea necreată: "Nu se aprinde niciodată jertfelnicul Tău dumnezeiesc prin foc străin și pământesc. Căci e un foc străin și ceresc de alt mod, păstrat prin transmiterea focului nestins, pe care ai venit să-l arunci pe pământ, ca pe un ocean nemărginit, prin iubirea Ta de oameni"[1]. Prin rug e vestită taina întrupării Domnului: "Prin aceasta învățăm să cunoaștem și taina Sfintei Fecioare, din care a strălucit prin nașterea vieții omenești lumina dumnezeirii, care a păzit nestricat rugul aprins, nevestejindu-se frumusețea fecioriei prin naștere"[2]. Focul văzut de Moise e "Cuvântul dumnezeiesc, Care în timpurile mai de pe urmă a strălucit din rugul Sfintei Fecioare și a petrecut cu noi prin trup"[3]. În rug se afla doar strălucirea focului, nu și puterea arzătoare: "De aceea și pe noi un cuvânt ne învață în taină că atunci când vom da răspuns de faptele săvârșite în viață, natura focului se va împărți, pe de o parte în lumină, spre desfătarea celor drepți, iar pe de altă parte în durere arzătoare, rânduită celor osândiți"[4]. Cel ce vorbește din rug e Însuși Cuvântul: "Acesta, Care odinioară a fost și în foc, în vorbirea cu Moisi din rug, a voit să Se nască și om, prin Fecioara"[5]. "Acest Domn S-a arătat lui Moisi iarăși, atât cât a putut Moisi să-L vadă. Domnul este iubitor de oameni și Se coboară totdeauna la slăbiciunile noastre"[6]. E vestită și patima mântuitoare: "Rugul este un arbust cu spini. După ce cuvântul a încetat darea legii și după ce a încetat trăirea Sa printre oameni, Domnul a fost încununat în chip tainic iarăși cu spini"[7]. Asemenea vederi urmează biruirii vrăjmașului lăuntric: "Iar după ce vom ucide pe acest egiptean, vom vedea și noi, în rugul smereniei, pe Dumnezeu"[8].

"Atunci Moise și-a zis: Mă duc să văd această arătare minunată, că rugul nu se mistuiește! Iar dacă a văzut Domnul că se apropie să privească, a strigat la el Domnul din rug și a zis: Moise! Moise! Și el a răspuns: Iată-mă Doamne! Și Domnul a zis: Nu te apropia aici! Ci scoate-ți încălțămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt!" (*Ieș.* 3, 3-5). De Dumnezeu nu ne putem apropia oricum: "Când Moise încearcă să se apropie de rugul arzător, e împiedicat până nu dezleagă încălțămintea picioarelor. Cum nu te vei dezlega și tu de orice cuget pătimaș, dacă vrei să vezi pe Cel mai presus de orice simțire și înțelegere și să vorbești cu El?"[9]. Domnul "a poruncit lui Moise, vestitorul celor dumnezeiești, să dezlege încălțămintea piciorului, ca să arate că mișcarea vieții după lege nu e încă curată, nici cu totul eliberată de faptele stricăciunii și ale morții"[10]. Moisi se supune și "își apropie talpa cugetării goală și cu totul liberă de încălțămintele moarte ale gândurilor omenești de această taină, întorcând spre înțelegere puterea văzătoare a minții ca pe o față, dar deschizând numai prin credință puterea ascultătoare ca pe o ureche, spre primirea tainei".

Dumnezeu Se descoperă lui Moise și-l vestește că vrea să elibereze pe Israel din Egipt (3, 6-9); *"Vino dar să te trimit la Faraon, regele Egiptului, ca să scoți pe fiii lui Israel, poporul Meu, din țara Egiptului!"* (*Ieș.* 3, 10). Misiunea lui Moise de a elibera pe evrei din robia egipteană, anticipează eliberarea omenirii din robia păcatului: "Acolo vezi pe Faraon, despotul amarnic și nemilos și pe ipistații aspri, purtând chipul satanei și al oastei lui, care nu aduc (atât) asupriri trupești necruțătoare, ci necăjesc cu sârguință și în chip neobosit sufletul. Moise conduce acolo poporul lui Dumnezeu. La noi, ce covârșire! Însuși Fiul și Cuvântul adevărat al lui Dumnezeu Cel ipostatic întrece mult și nesfârșit litera legii"[12]. "Moisi a fost trimis de Dumnezeuîn Egipt; (...) Hristos a fost trimis de Tatăl în lume"[13].

Moise s-a temut de asemenea sarcină. Nu știa nici măcar numele Celui ce l-a trimis (3, 11-13): *"Atunci Dumnezeu a răspuns lui Moise: Eu sunt Cel ce sunt. Apoi i-a zis: Așa să spui fiilor lui Israel: Cel ce este m-a trimis la voi!"* (*Ieș.* 3, 14). "Dintre toate numele care se dau lui Dumnezeu, se pare că cel mai propriu e Cel ce este, după cum El Însuși S-a numit pe munte, lui Moisi (...). Căci are adunată în El Însuși toată existența, ca o mare infinită și nemărginită a ființei"[14]. *Iahve* (="Cel ce este") e numele cel mai sacru al lui Dumnezeu în Vechiul Testament, evreii evitând, din respect, rostirea sa.

Moise e trimis să descopere israeliților cuvântul Domnului: *"Vă voi scoate din împilarea Egiptului și vă voi duce în pământul Canaaneilor, al Heteilor, al Amoreilor, al Ferezeilor, al Ghergheseilor, al Heveilor și al Iebuseilor, în pământul unde curge lapte și miere"* (*Ieș.* 3, 17). Mierea și laptele nu lipseau, într-adevăr, din Canaan, dar e aici și un înțeles mai înalt: "Domnul hrănește pe cei ce sunt prunci în El și veselește pe cei ce au ajuns la bărbăție în El, ca Unul ce hrănește cu virtuți, prin făptuire, ca și cu un lapte pe cei ce se tem de El, și îndulcește cu cunoștințe de taină, ca și cu o miere, prin contemplație duhovnicească, pe cei ce-L iubesc"[15].

"Iar ei vor asculta glasul tău. Atunci vei intra tu și bătrânii lui Israel la Faraon, regele Egiptului, și-i veți zice: Domnul Dumnezeul Evreilor ne-a chemat. Lasă-ne dar să mergem în pustie, cale de trei zile ca să aducem jertfă Dumnezeului nostru. Eu însă știu că Faraon, regele Egiptului, nu are să vă lase să plecați, până nu îl voi sili Eu cu mână tare" (*Ieș.* 3, 18-19). "Prin aceste cuvinte Domnul face cunoscute două lucruri: Dumnezeirea Sa, pentru că cunoaște mai dinainte viitorul, și iubirea Sa de oameni, pentru că dăruiește prilejuri de pocăință libertății de voință a sufletului"[16].

Pentru că Moise ezita, Domnul, spre a-i da un semn, îi cere să-și arunce toiagul. Odată căzut, toiagul s-a preschimbat în șarpe. Când, la îndemnul lui Dumnezeu, Moise a apucat șarpele de coadă, acela a redevenit toiag (4, 1-4). "Căderea toiagului din mâna lui Moise înseamnă că omul, făcut la început după chipul lui Dumnezeu, ca un pom al raiului, și așezat în slava împărătească și în mâna Făcătorului, s-a rostogolit la pământ pentru că a cugetat să aleagă cele trupești și, pentru răutatea lui ajunsă la culme, era ca un șarpe în ochii lui Dumnezeu. (...) Când a binevoit Dumnezeu și Tatăl să readune toate în Hristos și să rezideacă ceea ce a făcut la început, ne-a trimis din cer pe Unul Născut, mâna Lui cea dreaptă (...). Și atunci a prins omenirea care zăcea la pământ și a izbăvit-o din răutatea de fiară, arătată în viciu și păcate, a ridicat-o iarăși prin sfințenie la cinstea împărătească și la blândețea virtuții"[17].

Lui Moise i-a mai fost dat un semn: mâna i s-a acoperit de lepră, redevenind, apoi, sănătoasă. Și prin acest semn e arătată căderea omului în păcat și restaurarea sa în Hristos.

"Iar de nu te vor crede nici după amândouă semnele și nu vor asculta glasul tău, atunci să iei apă din fluviu și s-o verși pe uscat; apa luată din râu se va face pe uscat sânge" (*Ieș.* 4, 9). "Cel din urmă semn a fost lumii moartea în Hristos și curățirea prin apă și prin sânge, aflându-se alături, se înțelege, și sfântul Trup, ceea ce este arătat prin uscat"[18].

"Atunci a zis Moise către Domnul: O, Doamne, eu nu sunt om îndemânatic la vorbă, ci grăiesc cu anevoie și sunt gângav, și aceasta nu de ieri de alaltăieri, nici de când ai început Tu a grăi cu robul Tău; gura mea și limba mea sunt anevoioase" (*Ieș.* 4, 10). Unii autori socotesc că, într-adevăr Moise suferea de un defect de vorbire. În general, însă, se crede că ezitările lui Moise sunt urmarea sfielii sale în fața unei misiuni atât de copleșitoare. "Când sunt trimiși de Dumnezeu în ajutorul oamenilor, sfinții, din smerenie, nu primesc"[19]. "Vorba lui Moise nu era greoaie, nici stângace limba lui. El nu era lipsit de vervă profetică. De altfel, pentru egipteni vorba sa a fost sonoră și elocința sa neîntrecută"[20]. "Moisi vedea slăbiciunea limbii lui, care nu putea sluji măreției celor gândite de mintea sa"[21]. Îi era greu să exprime cele ce, până la venirea Cuvântului, rămâneau abia întrezărite. "Cu adevărat, legea a fost prea greoaie la limbă spre a putea articula cum se cuvine învățătura despre Cel ce este. Și nu a fost în stare să ridice mintea la firea cea mărită, prea închinată și negrăită, cea închinată în Sfânta Treime. Pe lângă acestea, fiind slabă la glas, de abia a putut grăi israeliților, fiind auzită numai în Iudeea propovăduirea ei neajungând, așa zicând, nici măcar la urechea celorlalte neamuri"[22].

Dumnezeu asigură pe Moise că-l va învăța ca să grăiască (4, 12). "Așadar, această înțelepciune dumnezeiască de nespus în cuvinte, neamestecată și nestricată, își varsă harul său în sufletele sfinților și le descoperă cunoașterea, ca să privească slava lui Dumnezeu"[23].

"Zis-a Moise: Rogu-mă, Doamne, trimite pe altul, pe care vei vrea să trimiți!" (*Ieș.* 4, 13). "Evlavios prof, care avea în sine dragostea pentru tot neamul omenesc, Îl cerea pe Cel Care trebuia trimis de Tatăl"[24].

Moise e vestit că îi va ajuta fratele său, *Aaron* (="împresurat de strălucire"), iar cu toiagul va săvârși minuni prin care egiptenii vor fi biruiți (4, 14-17). Înduplecat, Moise îl anunță pe Ietro, socrul său, că se va reîntoarce în Egipt (4, 18-19).

"Luând atunci femeia și copiii, Moise i-a pus pe asini și s-a întors în Egipt. Și a luat Moise în mâna sa și toiagul cel de la Dumnezeu" (*Ieș.* 4, 20). "Lui îi va urma și soția cea de alt neam, căci există și ceva din cultura din afară care nu trebuie respins de la însoțirea cu noi spre nașterea virtuții"[25].

Dumnezeu îl încurajează din nou: *"Tu să zici lui Faraon: Așa zice Domnul Dumnezeul Evreilor: Israel este fiul Meu, întâi-născutul Meu. Îți zic dar: Lasă pe fiul Meu să Mi se închine; iar de nu-l vei lăsa, iată, îți voi ucide pe fiul tău cel întâi-născut"* (*Ieș.* 4, 22-23). Domnul spune "fiul Meu întâi-născut, Israil, dar nu unul-născut. Căci se așteptă primirea spre înfiere a unui popor evlavios și cucernic, zidit pe placul lui Dumnezeu și adus la înfierea cea după har"[26].

În continuare, textul Scripturii e neclar: *"Însă, la un popas de noapte, pe cale, l-a întâmpinat îngerul Domnului și a încercat să-l omoare"* (*Ieș.* 4, 24). Nu știm dacă cel în primejdie de moarte a fost Moise sau unul dintre fiii săi. Sfântul Maxim Mărturisitorul aplică textul oricui a pornit pe calea arătată de Dumnezeu. Cel ce pornește pe calea virtuții nu mai are voie să se oprească, pentru că astfel el va cădea iarăși în cele pe care le-a părăsit. Acela, făcând popas în *noaptea* gândului pătimaș, vede îndată în conștiința sa *îngerul* rațiunii amenințându-l cu moartea. Atunci, Înțelepciunea (*Sefora*), soția minții, taie cu o piatră (rațiunea credinței) nălucirea materială invită în gândul-copil și usucă toată amintirea vieții după simțuri[27].

"Dar Sefora, luând un cuțit de piatră, a tăiat împrejur pe fiul său și, atingând picioarele lui Moise, a zis: Tu-mi ești un soț crud! Și s-a dus Domnul de la el; iar ea, din pricina acestei tăieri împrejur, i-a zis lui Moise: Soț crud!" (*Ieș.* 4, 25-26). Textul este în continuare neclar. "Încercările de descifrare a sensului au provocat neconcordanțele diferitelor traduceri. *Septuaginta* redă sfârșitul versetului prin (...) *sângele circumciziei fiului meu*, deși această traducere nu corespunde textului originar. Pasajul reprezintă, în orice caz, cea mai veche mărturie privind practicarea circumciziei la israeliți, care apare ca un ritual primitiv, independent inițial de cultul lui Iahve. Pasajul se poate interpreta și altfel: mânia divină, provocată de necircumcizia lui Moise, este potolită de Sefora prin circumcizia fiului său și prin simularea aceleia a lui Moise prin atingerea sexului său (picioarele) cu prepuțul copilului. (...) Folosirea unui cuțit de piatră în practicarea acestui ritual poate indica vechimea sa, probabil epoca de piatră"[28].

Nu credem să greșim dacă prin cuțitul de piatră vom înțelege pe Hristos, în Care săvârșim tăierea împrejur a inimii. Cele aduse din afară, pentru a nu ni se face pricină de moarte sufletească, trebuie curățite prin învățătura Evangheliei. "Căci și filosofia (înțelepciunea) morală, sau naturală, ar putea să-i fie vieții mai înalte soție și prietenă și părtașă de viață, dacă cei născuți din aceasta nu aduc cu ei nimic din întinăciunea de alt neam. Dar dacă un astfel de făt nu este tăiat împrejur și nu este curățit astfel încât să fi depărtat de la el tot ceea ce este vătămător și necurat, îngerul venit în întâmpinare îi aduce frica de moarte. Dar pe înger îl îmblânzește soția care arată pe cel născut din ea curat, prin înlăturarea părții din care se cunoaște ceea ce e străin în el"[29].

Aaron, trimis de Dumnezeu, a ieșit în întâmpinarea fratelui său. Apoi, au mers împreună la bătrânii lui Israel și le-au spus lor toate cuvintele Domnului (4, 27-30). *"Și poporul a crezut și s-a bucurat că a cercetat Domnul pe fiii lui Israel și a văzut necazurile lor și, plecându-se, s-au închinat"* (*Ieș.* 4, 31). "Să nu îndrăznească să vorbească poporului cel ce nu s-a pregătit să grăiască celor mulți, printr-o purtare potrivită cu ceea ce vorbește. Căci ai văzut cum, atunci când era încă tânăr, înainte de a se fi ridicat prea mult în virtute, nu a fost socotit sfătuitor și împăciuitor vrednic de crezare nici măcar între doi oameni ce se certau. Acum, însă, vorbește atâtor zeci de mii de oameni adunați la un loc"[30].

Eugenia Ghimici
Ioan Sorin Usca

Note:

1. Sf. Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască*, 20 (F VII, p. 399).
2. Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre viața lui Moise* (PSB 29, p. 42).
3. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 35 (PSB 80, p. 147).
4. Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, VI, 3 (PSB 17, p. 134).
5. Sf. Justin Martirul, *Apologia întâia*, LXIII (PSB 2, p. 69).
6. Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, X, 6.
7. Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 75, 1-2 (PSB 4, pp. 273-274).
8. Sf. Ioan Săcărarul, *Scara*, XV, 38 (F IX, p. 231).
9. Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 4 (f I, p. 76).
10. Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinare în duh și adevăr* (PSB 38, p. 500).
11. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 35 (p. 147).
12. Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 63 (F VIII, p. 353).
13. Sf. Chiril al Ierusalimlui, *Cateheza întâi mistagogică*, 3.
14. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, I, 9.
15. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistole*, 9 (PSB 81, p. 58).
16. Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 76, 3 (p. 210).
17. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.* (p. 81).
18. *Ibid.* (p. 82).
19. Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, II, 10 (F IX, p. 503).
20. Origen, *Omilii la Cartea Ieșirii*, III, 1 (PSB 6, p. 70).
21. Sf. Vasile cel Mare, *Omilii și cuvântări*, XV, 1 (PSB 17, p. 509).
22. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.* (pp. 83-84).
23. Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXV, 4 (PSB 53, p. 273).
24. Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, IV, 3.
25. Sf. Grigorie de Nyssa, *op. cit.* (p. 46).
26. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 23 (F III, p. 78).
27. Cf. *op. cit.*, 17 (pp. 54-55).
28. EX, p. 212.
29. Sf. Grigorie de Nyssa, *op. cit.* (p. 46).
30. *Ibid.* (p. 49).

MISTERUL ÎNTRUPĂRII

E bine să ne amintim că de Crăciun S-a coborât din ceruri Dumnezeu, sub chipul unui firav Prunc în ieslea unei peşteri, pentru *a re-crea* în om *chipul* şi *asemănarea* Sa. Mulţi oameni, dintru răsfăţul darurilor şi cel al cozonacilor, au despre Sfântul Praznic imaginea idilică a unui pom cu globuri şi lumini, cu o familie întoarsă dinspre risipire spre vatră şi spre ospătare.

Unde e *Naşterea*? Sau ne-am întors la păgânism? Cine mai cântă la pomul sau la masa de Crăciun *Troparul Întrupării*: "Naşterea Ta, Christoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoştinţei..."? De ce cunoştinţă mai este vorba azi? "Stăpâni pe o cunoaştere ale cărei posibilităţi au întrecut orice aşteptare, iată-ne în măsură s-o apucăm pe orişicare drum, pe cel al binelui, ca şi pe cel au răului", spunea Sofocle prin gura Antigonei - expresie a tragediei antice păgâne. André Malraux reia vechiul refren: "Spre ce ne îndreptăm?".

Gândirea antică, după spusa lui Henri Bergson, şi-a istovit substanţa. Fie ea Roma, fie Atena, ele nu l-au înţelepţit pe om să-şi depăşească orizontul. Poate de aceea omul antichităţii purta în el tristeţea. Renaşterea va relua această perspectivă, iar secolul al XVIII-lea, gratificat ca unul "al luminilor", Îl va evacua pe Dumnezeu din mersul natural al lumii. Zeiţa Raţiunii, în Revoluţia franceză, gratificată şi ea ca "mare cucerire a spiritului liber", va dănţui obscen pe altarul Catedralei Notre-Dame de la Paris, întruchipând sinistra premoniţie a negaţiei totale şi a tropotitei ideologii marxist-leniniste, care persistă, în virtutea inerţiei şi a iraţionalităţii, în mulţi dintre contemporanii noştri, chiar când aceştia se declară "anticomunişti", "postdecembrişti", "mineri" sau "revoluţionari".

Invazia de decibeli satanizaţi ai trupelor *metal-rock*-iste vrea ca, prin larmă şi prin zbucium, să izgonească acea adâncă linişte tainică din noi, a lui "Eu sunt Cel ce sunt", Cel adorat şi binecuvântat, Cel despre care Ilie zicea: "Viu este Domnul Dumnezeu pe Care Îl slujesc". E viu şi azi, ca şi atunci, ca şi în taina nopţii în care Pruncul dumnezeiesc a scos întâiul gângurit în peştera din Bethleem. Dar cine şi-L mai aminteşte altfel decât în *kitsch* comercial, mister privatizat cu gust de acadea?

Atuncea cerurile s-au deschis; tristeţea veacurilor şi a beznei s-au împrăştiat când Domnul, în Iisus, S-a coborât spre om, făcându-Se asemenea cu el. Acesta este "omul nou", cel *re-creat* spre *îndumnezeirea* noastră. Naşterea lui o prăznuim, a Celui ce a luat asupră-Şi slăbiciunea şi robia noastră, voindu-Se trecut prin moartea adusă de păcat, ca prin aceasta să Se încarce cu moartea fiecăruia şi, astfel, prin învierea Lui, fiecare să poată învia, să poată trece Dincolo cu El, în veşnicia recâştigată tuturor celor ce au bunăvoinţa de a se îmbrăca-n Christos.

Lemnul din care a fost făcută ieslea anticipează lemnul Crucii, căci nu trebuie să despărţim de Răstignire Întruparea, pentru că Răstignirea şi Răscumpărarea însemnează *Paşti*, adică "trecere": o trecere din moarte în veşnicia Vieţii. Încă din clipa sfântă a Întrupării şi a Naşterii ne este dată învierea în El, pentru a moşteni cu El beatitudinea iubirii infinite. Să credem în adevărul Nevăzutului ce ne transfigurează prin harul dobândit de Fiul: Fiul reintegrat cu noi în Tatăl. Atunci, Crăciunul va fi pace şi iubire pentru toţi; atuncea vom putea cânta: *Dumnezeu de sus/în inimă ne-a pus/pâlpâit de stele...*

Însă nu suntem cu adevărat creştini de nu dezghiocăm din festivism sfântul înţeles, de nu ne vom lăsa pătrunşi de necântatul îndeajuns mister, atât de înzorzonat în sclipiri ieftine, de nu vom izbuti o inversă kenoză, despodobind de danteluţe pe micul Prunc Iisus, lăsându-L gol, aşa cum S-a voit, în ieslea sărăciei.

Avem atâţia-n jur stingheri, orfani, bolnavi, abandonaţi, atâţia trişti christoşi, avem creştini care liturghisesc în stradă, liberi să degere, cum alţii sunt liberi să se prostitueze. Dar, şi mai trist, avem atâţia-n jur care s-au sărăcit de har, L-au părăsit pe Dumnezeu, nu se mai vor creştini, nu se mai vor români. Se vor în Babilon, Sodoma, Lesbos ori Sybaris: oriunde, numai în har şi-n România nu.

O, Iisuse Împărate,/iartă lacrimi şi păcate.../Bethleeme, colţ de rai,/ziurel de ziuă,/ îngeri palizi încă ai,/ziurel de ziuă.../

Să mai cântăm şi astăzi ca în închisori?

Pr. Tertulian LANGA

A şi MORALITATE

SCEZĂ

Tributare mentalităţii existente în societatea contemporană, multe din scrierile de învăţătură ortodoxă, deşi cuprind adevărul despre ceea ce este viaţa întru Hristos, suferă totuşi de pe urma unei insuficiente aprofundări. O asemenea ambiguitate stăruie asupra raportului dintre *asceză* şi *moralitate*, fapt ce a determinat, din nefericire, o deviere a trăirii duhovniceşti a multor tineri spre pietism.

Referindu-se la raportul dintre asceză şi moralitate, Paul Evdokimov concluzionează că între cele două noţiuni există o deosebire de natură, de conţinut. Pentru cei care percep trăirea duhovnicească, conştient sau nu, ca pe o rutină a rugăciunii sau ca pe o refulare a mâniei, această distincţie poate să surprindă, ba chiar poate rămâne neînţeleasă.

Moralitatea este conformarea conduitei umane la un ansamblu de legi sau imperative etice. Există numeroase sisteme morale, iar între acestea se găsesc frapante deosebiri datorate în bună măsură mediului socio-cultural în care au fost elaborate. Fundamentate pe temeiuri raţionaliste şi aflându-şi prezumtiva finalitate în ordinea socială, sistemele morale sunt rareori respectate, şi atunci doar de persoane ce pot fi uşor acuzate de mutilare spirituală.

Singură Legea dată de Dumnezeu iudeilor prin Moise depăşeşte sfera socială, întemeindu-se pe un raport autentic între om şi divinitate. Această Lege reprezintă revelaţia voinţei divine cu privire la comportamentul individual şi îşi va afla împlinirea odată cu venirea Mântuitorului. Dacă în vechime Legea era prioritară în reglementarea vieţii fiecărui evreu, astăzi reducerea trăirii duhovniceşti la respectarea celor zece porunci face cel puţin dovada unei îngustimi de perspectivă. Întrebat de tânărul bogat ce să facă pentru a dobândi viaţa veşnică, Hristos i-a spus să respecte Legea; tânărul mărturiseşte însuşirea acesteia de multă vreme, la care "Iisus, privind la el cu dragoste, i-a zis: Un lucru îţi mai lipseşte: Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor şi vei avea comoară în cer; şi apoi, luând crucea, vino şi urmează-Mi Mie" (*Marcu* 10, 21).

Acum putem rosti şi următorul adevăr: *moralitatea nu sfinţeşte*. Dacă a ucide este un mare păcat, a nu ucide e departe de a fi o virtute.

Viaţa creştină este o lucrare de *sinergie* a harului divin cu voinţa umană. Despre *mântuirea dinspre Dumnezeu* (mântuirea obiectivă) se poate spune că s-a realizat fără şi peste voia omului. Ea este darul pe care Dumnezeu îl face omenirii şi pe care aceasta îl poate refuza. Necesară mântuirii depline (să ne amintim că înainte de Naşterea Domnului Iisus Hristos chiar şi cei drepţi ajungeau în iad), ea rămâne insuficientă atâta vreme cât omul nu aderă, cu toată fiinţa sa, la împlinirea acesteia. *Mântuirea dinspre om* (mântuirea subiectivă) desemnează pătrunderea treptată a puterilor Duhului Sfânt în om şi urmarea lui Hristos spre a ajunge la Dumnezeu-Tatăl. Această lucrare este asceza şi trebuie precizat că ea nu poate fi nici măcar gândită separat de luminarea omului de către Sfântul Duh, aşa cum am putea face cu moralitatea.

Dacă *moralitatea* (ne referim la cea creştină) constituie *cadrul normativ* în care trebuie să se găsească omul spre a avea certitudinea că nu a trecut peste voia lui Dumnezeu, *asceza* este *dinamismul lăuntric* izvorât din lupta omului cu iraţionalitatea din el, luminat în tot acest timp de harul divin.

În încheiere, facem următoarea observaţie: tânărului creştin ajuns într-o situaţie inedită i se cere să se poarte asemenea lui Hristos. Dar cum ar putea îndeplini acest deziderat atâta vreme cât, lăuntric, nu a dobândit Sfinţenia Sa? "Curaţă întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie curată şi cea din afară" (*Matei* 23,26).

RADU BOGOEVICI

UN CRUCIAT AL CUVINTELOR

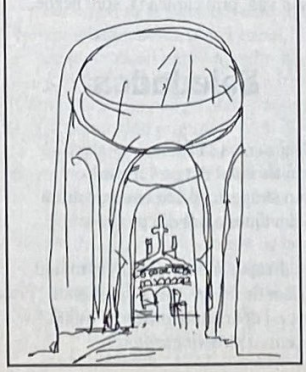

Într-o lume în care există prejudecata curentă a divorţului principial nu doar între Sabie şi Cruce, dar chiar între Sabie şi Liră (*inter arma silent musae*), poezia creştină a ofiţerului Ion Gheorghian Ciubreag poate stârni suficientă mirare*. El vine să răscumpere puţinătatea unei vremi de apostazie rutinată, ca un cruciat în amurg; poezia lui e un Armaghedon spiritual - "sângerosul război nevăzut al cuvintelor".

Cele două volume semnate de Ion Gheorghian Ciubreag, *Realitatea Cântecului* (Editura Leda, Constanţa, 1998) şi *Arta Realului (Editura Militară*, Bucureşti, 1998), ne provoacă nu doar prin forţa verbului poetic, dar şi prin deosebita lor ţinută grafică: harul poetului se întâlneşte şi fuzionează organic cu harul unui mare artist plastic, d-l Horia Bernea, ilustratorul ambelor volume. În *Realitatea Cântecului*, pictorul Horia Bernea devine chiar un personaj liric tutelar, un soi de interlocutor ideal al poetului, acesta din urmă aducând laudă "ascultătoarelor cuvinte ale pământului/ ce s-au deschis, minune de la Harul Sfânt,/ prin fericitele mâini ale lui Horia Bernea".

Avem de-a face, înainte de toate, cu un poet de vibraţie mistică, hrănit cu esenţele tari ale spiritului răsăritean. Strania frumuseţe a discursului său liric scapă atât înregimentărilor estetice, cât şi determinărilor filosofice**. El vine în continuitatea limbajului tradiţional al marii literaturi mistice, fundamental *antinomic* şi *retoric-interogativ*, gravitând cu smerenie în jurul *de-ne-grăitului*. "Este sărbătoare în inima mea. Iată, eu, nimicul, laud pe Domnul!"...

Ca şi la Blaga, dar cu o mai pură acuitate mistică ortodoxă, antinomia fundamentală stă în tensiunea dintre "cuvinte" şi "tăcere"; probabil că cea mai bună cheie de pătrundere în tainiţele acestui univers mistico-poetic o reprezintă formula patristică: "Cuvintele sunt uneltele veacului acestuia. Tăcerea este o taină a veacului ce va să vină".

Poetul îşi poartă obsedant "crucea" cuvintelor: ea este, deopotrivă, *suferinţa* şi *salvarea* lui. Aşezate în bătaia Duhului (Care "suflă unde vrea"), cuvintele se cer după Cuvânt, după maiestatea fiinţială a *Logos*-ului. Omul uitător tinde să prefacă *Logos*-ul în logoree; poetul îşi asumă "durerea sacră a poeziei", în căutarea unităţii originare a *Logos*-ului ("La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul" - *In.* 1,1).

Până la urmă, lupta cu cuvintele devine "vânătoare mistică" a Unului, Care Se revelează nediscursiv, ca Lumină "văzut-nevăzută şi apropiat-neapropiată" (Sf. Grigorie Palama). Sensul ultim al *Logos*-ului nu e rostirea, ci *rostuirea*; Creaţia este chemată să se contopească, prin iubire, cu Rostul divin, cu "tăcerea Cuvântului cea nemirătoare şi veşnică". Trebuie să murim cuvintelor, spre a învia în Cuvântul.

Poezia lui Ion Gheorghian Ciubreag, în solemna ei monotonie, poartă ceva din acea taină a Duhului Care se roagă în noi cu suspine negrăite. Ferice de cei ce au urechi să audă!

Răzvan CODRESCU

* Mirarea se diminuează, însă, dacă ne amintim că un ofiţer, Vasile Cârlova, s-a numărat printre pionierii poeziei noastre moderne...

** Prefaţatorul volumului *Arta Realului* (Nicolae Boghian) forţează o interpretare filosofică, vorbind despre "un tratat de ontologie formală"...

AmurgaliA

Răzvan Codrescu

Golgotă

Deasupra mea vîslesc vultanii roată,
cu-aripi ciudoase, vlăguiți de zbor,
și-n plisc le creşte foamea lumii toată...

Stau spînzurat pe lemn și nu mai mor,
și nu-s Marii, nici Iosifi să-mi coboare
chircitul trup în giulgiul milei lor.

Sub crucea mea nu miresmează floare,
nici n-arde muc din vechile iubiri,
doar vîntu-avan vuieşte a uitare.

Atît aştept: cu gleznele subțiri
să urci măcar jumate Căpățîna,
să vezi că-s viu și poate să te miri...

Apoi, un ultim semn să-mi faci cu mîna
și să te pierzi în dulcea ta pustie,
pe cînd în urmă ți-o jeli țărîna.

Iar eu simțind, pe măgura tîrzie,
înfiorarea oarbelor stihii,
năluca ta s-o prohodesc de vie...

Eli, Eli, lama sabachtani?

Mister ontic

În ochii tăi s-au aurit poeme,
în gura ta s-au tescuit cîntări...
De-ai fi trăit c-o lume mai devreme,
ai fi plutit cu duhul peste mări.
Te-ai fi iscat din aburi de frumsețe
și din tăceri ți-ai fi tăiat vestmînt,
răzbind în cer cu pletele răzlețe
și cu tăișul gleznei în pămînt.
Dar vai, năluca-a altei Basilee,
lumina ta se sîrguie tîrzie,
arzînd domol pe căile lactee,
cu dor de-a fi și neputînd să fie...
În urma ta doar umbra mai viază
și izul vechi pe crucea din văzduh –
înaltă ca o pîrgă de amiază,
subțire ca o lamură de duh...

Cap de prohod

Să-mi fie dor de trupul tău, şerpescul,
și de otrava-ți dulce din sărut
ce mult aș vrea cînd lutul meu pîndescu-l
copoii morții năpîrlind tăcut!

Dar dorul însuși mi-a tulit-o hăt,
pe alți coclauri și sub alte stele,
de nu-l mai pot ademeni-ndărăt,
în țarcul vechi, bătut cu temenele.

Ca doi străini ajuns-am la chindie,
trudiți de vis și mucezi de dureri.
Pe alte vremi, te-aș fi zidit de vie
în monastirea Sfintei Învieri...

Acu-i tîrziu cum n-a mai fost vreodată
și rugini măiastra mea mistrie;
nu pot decît, cu limbă-nfricoşată,
să-ți prohodesc cărarea din pustie...

Desen de Florin PUCĂ

Cântec de orbie

O, vietate pură de alcov,
e-atîta alb în carnea ta sabină
că sub mătasea ce foşnește mov
întreagă-mi pari tăiată din lumină!

Mă arde ochiul goală să te văd
și slova ta o desluşesc cu palma,
rîvnind în taină unicul prăpăd
spre care toți ne îndulcim de-a valma.

Suspini domol pe visul meu în jos
și noaptea ți se gudură pe glezne;
precum un şarpe devenit sfios
de prada lui cea negrăit de lesne,
mă răsucesc, cu sîngele vîscos,
și caut vad, prin carnea ta, spre bezne...

Soledades

Pedeapsa mea să fie-*aici* și-*acum* ?
Să-mi fie iadul dat pe veresie?
M-am străpezit de-atît amar de drum
și n-am ajuns afară din pustie...

De-a dreapta și de-a stînga viermuind,
ce neam de umbre-mi strigă-ntruna: "Frate!"?
Aievea-i doar, cînd mîna le-o întind,
urieşeasca mea singurătate...

Rondel amar

Tu nu eşti tu; te ştiu după tăcere,
cum cerbu-şi simte ciuta prin păduri...
Pe unde-ai mas, ce greu ți-o fi să-nduri
netrupul tău și-avana mea durere!

Deşi, ca-n vis, cu-aceiaşi ochi mă furi
și te petreci cu-aceeaşi mlădiere,
tu nu eşti tu; te ştiu după tăcere,
cum cerbu-şi simte ciuta prin păduri...

Aştept cîntînd cu glas de înviere
să vii-ndărăt, ca seva în nervuri,
la veghea răstignitelor mistere,
căci azi în carnea ta, pe care juri,
tu nu eşti tu; te ştiu după tăcere!

A patra pecete

Cu ochii-nchişi, cu buze-mpleticite,
duhnind a cîine ud prin bărăgane,
ne-or sfîşia de vii și ne-or înghite
călăii noştri fără iatagane.

Ți-am înălța o rugă-n asfințit,
dar nu ne țin cuvintele, prea zise,
și-am și uitat pe unde şezi, mîhnit,
Tu, Cel ce poți, cu lumile promise...

Din patru zări bulboanele ne sorb
și printre spaime ne tîrîm veleatul,
iar peste noi, în țandări, veacul orb
se prăbuşeşte și ne-ngroapă leatul.

Trădare, ură, spaimă și desfrîu
și, în adîncuri, veşnica trufie,
și cingătoarea morții peste brîu,
și pruncii care nu mai vor să fie...

Ți-am înălța o rugă, dar nu ştim,
oriunde-ai fi, ce grai Ți se cuvine
și-abia de-om prididi să ne ferim
de calul galben-vînăt care vine...

Tardevenientibus

Pe telegarii nopții, fără şei,
pornirăm razna, chiuind hoțeşte;
pustiu de vis în urma noastră creşte,
iar dinainte – falşii noştri zei.

De-a fost pe-aci fărîmă de temei,
nici umbra ei în noi nu dăinuieşte,
căci în păcate-am strîns-o ca-ntr-un cleşte
și-am spulberat-o-n roiuri de scîntei.

Ne-am rîs de tot, ne-am ispitit spre toate,
și-am fost semeți ori aprigi în cuvinte:
eterni păream și invincibili poate...
Ci-acum rîvnim, cu cea din urmă minte,
măcar un ceas de ultime socoate,
măcar răgazul zacerii-n morminte...

DIVINA COMEDIE

a lui Dante Alighieri

într-o nouă versiune românească de Răzvan Codrescu

După ce căzuse într-un somn adânc, Dante se trezeşte pe celălalt mal al Aheronului, în aşa-numitul Limb, primul dintre cele nouă cercuri ale Infernului, loc destinat sufletelor copiilor morţi înainte de a fi apucat să primească botezul, dar şi oamenilor virtuoşi ai Antichităţii păgâne (cum este şi cazul lui Vergiliu).

Dante are prilejul de a-i întâlni aici pe mulţi eroi sau cărturari ai lumii vechi (a se vedea şi notele finale), iar ceata poeţilor iluştri, avându-l în frunte pe Homer, îl primeşte cu bunăvoinţă în mijlocul ei.

INFERNUL

Cîntul al patrulea

Speriindu-mi somnul, tunet greu vui
în ţeasta mea, încît sării de-ndată,
ca orice om ce silnic s-ar trezi;
mă ridicai buimac şi ochii roată
purtându-mi-i, cercai să desluşesc
pe unde-mi fu făptura strămutată.
Mă dumirii atunci că mă găsesc
pe marginea genunii-nfricoşate
din care-n veci suspinele vuiesc.
Atît de-adînci erau şi-ntunecate
acele locuri, că nimic anume
nu se vădea privirilor holbate.
"Să coborîm de-acum în oarba lume",
mă îndemnă poetul, palid foarte;
"eu merg întîi, iar tu să-mi calci pe urme!".
Dar eu, văzînd paloarea lui de moarte,
zisei: "Au cum să viu, cînd chiar de tine,
ce mă-ntăreai, curajul se desparte?".
Răspunse el: "Durerea, care-i ţine
aici pe mulţi, pe chip îmi zugrăveşte
milă, nu teamă, de-ale lor suspine.
Să mergem dar; drum lung ne îmboldeşte!".
Ci într-acestea, iată-ne intrînd
în primul brîu ce-abisu-l îngrădeşte.
Aş zice că pe-acolo, ascultînd,
nu hohot plin, ci doar icniri amare
umpleau văzduhul veşnic tremurînd;
copii, femei, bărbaţi, cu mic şi mare,
munciţi erau, dar nu de cazne grele,
ci doar de sufletească remuşcare.
Grăi Virgil: "Nu-ntrebi cine-s acele
nefericite duhuri ce le vezi?!
Aş vrea să ştii anume despre ele
că n-au păcat; dar meritele, vezi,
n-ajung fără botez, ce poartă este
a legii-n care te-ai născut şi crezi;
trăind 'nainte de Hristos, ei veste
n-au prins de-adevăratul Dumnezeu:
şi eu mi-s duh din duhurile-aceste.
De-aceea, nu din alt păcat mai greu,
sîntem pierduţi; speranţă să ne-aline
n-avem, dar ceru-l jinduim mereu".
Mîhnire multă a stîrnit în mine
cuvîntul lui, gîndind ce-alese feţe
cuprinde limbul, între rău şi bine.
"Să-mi spui, maestre-al meu, să-mi spui, altele,"
grăit-am eu, spre-a mă-ntări-n credinţa
ce n-ar putea în chip greşit să-nveţe,
"ieşi de-aici vreun suflet prin silinţa
ce şi-o dădu, sau printr-al altui har?".
Iar el, ce-ndată-mi pricepu dorinţa,
răspunse: "Nou eram pe-acest hotar
cînd, semn purtînd al biruinţei sfinte,
văzui venind un sol cu mare dar.
El scoase umbra-ntîiului părinte,
pe-Abel, pe Noe şi pe Moise care
fusese stîlpul legii dinainte;
pe Avraam, pe David, craiul mare,
pe Israel cu neamul lui şi buna
Rahila, cea peţită cu răbdare;
şi pe-alţii mulţi, ce poartă-n cer cununa.
Iar pîn' la ei, anume-aş vrea să ştii
că n-au ieşit de-aici făpturi, nici una".
Nu ne stătuse pasul cît vorbi,
ci ne sileam pădurea-a o pătrunde,
pădure zic, de duhuri mii şi mii.
Departe nu eram de locul unde
în somn căzusem, cînd un foc văzui
ce se lăţea din beznele afunde.

Dante Alighieri
de Andrea del Castagno (detaliu)

În scurtă vreme seama îmi dădui
că numai duhuri demne de cinstire
şi-aveau sălaş în strălucirea lui.
"O, tu, ştiinţei şi-artelor mărire,
cine-s aceştia ce-osebit petrec
şi vrednici par de multă preţuire?".
Răspunse el: "Sînt cei ce-n faimă-ntrec
pe orişicine-n lumea de-unde vii,
încît şi-n cer 'naintea multor trec".
Atunci o voce prinse a grăi:
"Cinstire daţi-i bardului vestit:
se-ntoarse umbra-i, ce de-aici lipsi!".
Ci-odată zvonul vocii amuţit,
spre noi porniră patru umbre-alese,
cu chipul nici ferice, nici mîhnit.
Maestrul bun a cuvînta purcese:
"Îl vezi pe-acel ce spada-n mîini o are
şi înainte cel dintîi ne iese?
Homer e el, peste poeţi mai mare;
satiricul Horaţiu vine-apoi,
Ovidiu şi Lucán, ce-n urmă-apare.
Le pot întoarce lauda-napoi,
căci cinstea lor nu-i cu nimic mai mică,
fiind şi eu şi dînşii dintr-un soi".
Aşa văzui frumoasa şcoală-antică
a celui care-i ne'ntrecut în cînt
şi-arîpi de vultur peste ei ridică.
Ţinură-n treacăt la un loc cuvînt,
apoi prin semne toţi mă salutară;
Virgil zîmbi, văzînd că-n graţii sînt.
O cinste-atît de mare mi-arătară,
că m-au primit al şaselea să fiu
în ceata lor de-o-nţelepciune rară.
Pornirăm deci spre luminişul viu,
vorbind de lucruri ce-mi plăceau de fel,
dar bine-i să le tac acum cînd scriu.
Ne-apropiarăm de-un semeţ castel,
cu şapte ziduri nalte-mprejmuit
şi strîns de-un fir de apă ca-n inel.
Cum calci pe-un pod pe unda-i am păşit
şi, pătrunzînd prin şapte porţi de-a rîndul,
pe-o pajişte-nverzită ne-am oprit.
Solemne duhuri, locul străbătîndu-l,
cu ochi vădind înaltă cugetare,
îşi depănau cu voci suave gîndul.
Ne-am tras atunci pe-o creastă de pe care
puteam privi în valea luminată
întregul pîlc de duhuri gînditoare.
Aşa putui pe pajiştea-nspicată
să aflu multe spirite de soi,
a căror amintire şi-azi mă-mbată.

Dintr-al Electrei preabogat convoi,
pe Hector şi Enea-i cunoscui;
pe cruntul Cezar l-am zărit apoi;
Pantasileei faţa i-o văzui,
Camillei, dar şi regelui latin
ce sta lîngă Lavinia, fiica lui;
se-aflau şi Brutus, spaima lui Tarquin,
Lucréţia şi-alte vrednice femei,
iar mai deoparte – însuşi Saladin.
Se mai ivi apoi sub ochii mei,
înconjurat de înţeleapta-i gînte,
şi cel ce-n veci e corifeul ei;
cinstescu-l toţi şi iau la el aminte:
Socrat şi Platon loc mai osebit
au lîngă dînsul, altora-nainte.
Acolo-i mai văzui pe Democrit,
pe Diogen, Anaxagora, Tale,
pe Empedocle, Zenon, Heraclit,
pe Dioscorid cu ierburile sale,
apoi pe Lin, pe Tulliu, pe Orfeu,
pe Séneca al stoicei morale,
pe Euclid, dar şi pe Ptolemeu,
Avicenna, Galien şi Hippocrat,
şi-Averróes, ce-a scris de corifeu...
Nu-i chip să-i spun pe cîţi s-au perindat,
căci mă zoreşte-al faptelor şuvoi,
şi multe-n treacăt doar le-am însemnat.
Din şase rămaserăm numai doi,
iar domnul meu pe alte căi mă duse,
spre-acel meleag al spaimelor de-apoi,
ce-n veci de veci lumina n-o văzuse.

Note:

Versurile 28-30: Sufletele din Limb nu îndură chinuri fizice, ci doar chinuri morale, fiind lipsite de bucuria contemplării celor cereşti.

Versurile 47-48: Dante se referă la credinţa creştină.

Versurile 52 şi urm.: Vergiliu se referă la coborîrea lui Iisus în Infern, în răstimpul dintre moartea şi învierea Sa. Conform acestei tradiţii, El i-a scos atunci din Infern pe protopărinţi (Adam şi Eva) şi pe drepţii Vechiului Testament. La data respectivă, Vergiliu era mort de aproximativ o jumătate de veac.

Versul 80: În original: *Onorate l'altissimo poeta.* Vers celebru, înscris şi pe mormîntul lui Dante de la Ravenna.

Versurile 88-90: **Homer**, autorul legendar al aşa-numitelor "poeme homerice", *Iliada* şi *Odiseea*, modelele absolute ale epopeei antice. **Horaţiu**, **Ovidiu** şi **Lucan** sînt pentru Dante, alături de Vergiliu, cei mai de seamă poeţi latini.

Versul 95: În original: *di quel signor de l'altissimo canto.* Este vorba de Homer, văzut ca rege al poeţilor.

Versul 121: **Electra**, mama lui Dardanus, întemeietorul Troiei.

Versul 122: **Hector**, cel mai viteaz dintre apărătorii Troiei, fiul regelui Priam. **Enea**, legendarul întemeietor de origine troiană al Romei, pe care Vergiliu l-a cîntat în *Eneida*.

Versul 123: Este vorba de **Iuliu Cezar** (100-44 î. Hr.).

Versurile 124-126: **Pantesileea** (Pentesileea), regina amazoanelor, învinsă de Ahile. **Cammilla**, fecioară războinică, fiica regelui volscilor, căzută în apărarea Italiei (menţionată de Dante şi-n Cîntul I, v. 107). **Latinus**, rege al Laţiului, a cărui fiică, **Lavinia**, a fost soţia lui Enea.

Versurile 127-129: **Brutus**, întîiul consul de după alungarea regilor. **Tarquinus**, ultimul rege al Romei vechi. **Lucreţia**, virtuoasa soţie a lui Collatinus, a cărei ofensare a dus la prăbuşirea regalităţii (în original mai sunt menţionate şi alte femei virtuoase: Julia, Marzia, Cornelia). **Saladin**, sultan al Egiptului şi Siriei (1137-1193), vestit pentru virtuţile sale.

Versul 132: **Aristotel** (384-322 î. Hr.), considerat în Apusul medieval drept cel mai însemnat filosof al tuturor timpurilor. **Socrate** şi **Platon** (v. 134) stau în umbra lui.

Versurile 136-144: **Democrit**, filosof grec atomist (460-355). **Diogene Cinicul**, filosof grec (404-323). **Anaxagoras**, filosof grec, maestrul lui Pericle (500-428). **Thales din Milet**, considerat "părintele filosofiei" şi unul dintre cei şapte înţelepţi (624-547). **Empedocles din Agrigent** şi **Heraclit din Efes**, filosofi greci naturalişti (sec. V î. Hr.). **Zenon**, cel mai faimos dintre filosofii stoici (sec. IV î. Hr.). **Dioscorides**, medic şi naturalist grec (sec. I d. Hr.). **Orfeu**, poet legendar de origine tracă. **Tullius Cicero**, marele orator roman (106-43). **Linos**, alt poet mitic grec. **Seneca**, filosof şi scriitor latin (sec. I d. Hr.). **Euclid**, marele geometru (sec. III î. Hr.). **Ptolemeu**, ilustrul geometru şi astronom (secolul II d. Hr.). **Hippocrate**, faimos medic grec (sec. V î. Hr.). **Avicenna**, medic arab medieval (980-1037). **Averroes**, filosof arab medieval (sec. XII), comentator al lui Aristotel.

TALMUDUL

"Eu nu sunt cetăţean american de religie mozaică. Eu sunt evreu. Sunt american de 63 de ani, dar sunt evreu de 4000 de ani."
Rabinul Stephen S. Weise

17. CONTESTAREA TALMUDULUI DINLĂUNTRUL COMUNITĂŢII IUDAICE

Comunitarea babiloniano-iudaică din Imperiul musulman şi-a păstrat privilegiile de care se bucurase sub toate domniile de pe teritoriul Mesopotamiei antice după răsturnarea dinastiei chaldeene (Regatul Noului Babilon) care, sub Nabucodonosor II, pusese capăt existenţei Regatului Iudeii, distrusese Ierusalimul şi îi deportase în masă pe evrei (586 î.d.Chr.). Conducerea acestei comunităţi era exercitată de exilarhi (părinţii exilului) care reprezentau puterea politică a iudaismului babiloniano-persan în faţa califilor şi a guvernatorilor provinciali. Exilarhii strângeau impozitele şi le vărsau în visteria statului, arborau o pompă princiară, purtau veşminte strălucitoare, se deplasau în trăsuri oficiale, însoţiţi de o gardă personală. Sub aspect religios, unitatea comunităţii iudaice de pe malurile Tigrului şi Eufratului era asigurată de cele două academii talmudice, Academia de la Sura şi Academia de la Pumbadita. Rectorul Academiei din Sura purta denumirea de *gaon* ("excelenţă", în ebraică), el fiind considerat a doua persoană ca importanţă în ierarhia comunităţii evreilor babilonieni. (Ulterior acelaşi titlu a fost conferit şi rectorului de la Pumbadita).

Chiar dacă comunitatea iudaică din Babilonia era dependentă de bunul plac al califilor şi al guvernatorilor musulmani, ea apărea evreilor din afara hotarelor ei ca un adevărat stat puternic, exilarhul era considerat ca un suveran autentic, care ţinea în mâna sa sceptrul lui David, iar cele două academii erau privite ca purtătoarele şi continuatoarele spiritualităţii talmudice. Pe măsură ce imperiul se întindea în Răsărit până în India, iar la Miazăzi şi Apus până în Africa şi Pirinei, cu atât mai mare devenea numărul supuşilor conducătorului babiloniano-iudaic. Inimile tuturor evreilor băteau pentru reprezentantul lor de pe malurile Eufratului şi darurile lor curgeau într-acolo, pentru ca exilarhul să poată onora cu demnitate dinastia lui David, iar universităţile talmudice să-şi poată desfăşura activitatea cu strălucire. Cum însă dăinuirea iudaismului într-o lume dominată de instabilitate şi prefaceri politice a fost consecinţa aderării evreimii de pretutindeni, fără rezerve, mai întâi la litera Torei şi apoi la spiritul Talmudului, era firesc, ca în climatul de frământări politice din interiorul Imperiului musulman, conducătorii religioşi ai comunităţii iudaice - gaonii - să dobândească preponderenţă faţă de conducătorul politic - exilarhul. Ca urmare, perioada cuprinsă între anii 700-1000 va fi consemnată de istoria iudaică sub denumirea de *"epoca gaonatului"*, subliniindu-se prin această precizare preeminenţa valorii religioase asupra valorii politice.

Sub aspectul progresului spiritual, gaonatul a fost o perioadă lipsită de strălucire. Studiul Talmudului a degenerat în simpla memorizare a textelor, astfel că apariţia unor reacţiuni faţă de unilateralitatea şi rigiditatea învăţământului talmudic este explicabilă. Pentru a se depăşi această situaţie critică ar fi trebuit ca Biblia să fie repusă în drepturile ei şi viaţa spirituală să fie scoasă din formalism şi imobilitate. Cel care şi-a luat această sarcină a fost Anan Ben-David, descendent din neamul exilarhilor, căruia, de drept, i s-ar fi cuvenit ocuparea acestei demnităţi. Cum însă vederile sale critice la adresa Talmudului şi a neglijării învăţămintelor biblice erau cunoscute, Jehuda cel Orb, şeful Şcolii de la Sura, şi fratele său Dudai, şeful Şcolii de la Pumbadita, au încercat să-l excludă de la succesiune, preferând în locul lui pe fratele său mai tânăr, Chananja. Dar Anan nu era singur. El avea prieteni şi susţinători în rândul celor care militau pentru abandonarea iudaismului talmudic.

Cu privire la personalitatea lui Anan, părerile sunt împărţite. Adepţii săi îl consideră un om evlavios, un adevărat sfânt. În schimb, adversarii săi îl ponegresc, atribuindu-i numai defecte, dar îi recunosc profunzimea cunoştinţelor talmudice. Disensiunile dintre partizanii lui Anan şi adversarii săi au degenerat într-un grav conflict cu conotaţii politice, adversarii săi calomniindu-l în faţa califului Abu Djafar al-Mansur (754-775), întemeietorul Bagdadului, unde a fost strămutată capitala imperiului. Cei doi şefi ai şcolii rabinice îl acuzau că i-ar incita pe evrei la revoltă. Indignat de comportamentul acestora, Anan părăseşte *Iraq*-ul (denumirea arabă a provinciei unde se aflau comunităţile iudeo-babiloniene) şi se stabileşte în Palestina, ducând cu sine nu numai aversiunea faţă de conducătorii celor două şcoli talmudice, dar şi faţă de învăţătura conţinută în Talmud. El reproşează talmudiştilor faptul de a fi denaturat iudaismul prin îndepărtarea de Tora şi îi sfătuieşte pe adepţii săi *"să caute cu sârguinţă în Scriptură"*.

Este posibil ca Anan să fi ajuns la aversiunea faţă de Talmud ca un reflex al diviziunii din lumea musulmană între sunniţi şi şiiţi. (Sunniţii reprezintă curentul religios ortodox, care pe lângă Coran admite şi Tradiţia ca sursă a Revelaţiei, pe când şiismul, reprezentat de adepţii lui Ali, ginerele Profetului şi cel de al patrulea calif legitim, nu recunoaşte decât Coranul ca act normativ). Urmând exemplul şiiţilor, Anan a eliminat Talmudul din viaţa religioasă a evreilor. El cere ca întreaga viaţă religioasă a evreilor să fie reorientată în exclusivitate pe Scriptură. O încercare de reînviere a doctrinei saducheilor şi de negare a fariseismului.

Curentul religios iniţiat de Anan a primit denumirea de *"Caraism"* sau *"Confesiunea Scripturii"*, iar discipolii săi şi-au luat denumirea *"caraei"* (oamenii Scripturii) sau *"ananiţi"*, în opoziţie cu adversarii lor, *"rabbaniţii"* (adepţii Talmudului). În Palestina el a redactat un comentariu la *Pentateuch* şi un compendiu asupra obligaţiilor religioase, în care ţine seama de prescripţiile biblice, eliminând tot ceea ce este de inspiraţie talmudică. Cele mai importante inovaţii ale doctrinei sale se referă la sărbătorile religioase, Sabbat, dreptul matrimonial şi restricţiile alimentare.

În comentariul asupra *Pentateuchului*, Anan contestă modul în care rabinii au interpretat Legea lui Moise în scopul de a o adopta la condiţiile istorice. El cere respectarea necondiţionată a prescripţiilor *Pentateuchului*. Totodată, în totală contradicţie cu spiritul talmudic, Anan îi recunoaşte lui Iisus calitatea de om sfânt care nu a avut intenţia să desfiinţeze Legea lui Moise, ci numai doctrina fariseilor despre legea nescrisă. După părerea sa, Iisus nu a întemeiat o nouă religie; el a voit doar să întărească vechea religie iudaică.

Prin repudierea Talmudului, Anan a înlăturat puntea care făcea legătura între trecutul biblic şi prezentul talmudic. Istoricii evrei sunt însă înclinaţi să minimalizeze impactul avut de caraism asupra spiritualităţii iudaice. *"O judecată nepărtinitoare* - este de părere H. Graetz - *nu îi poate atribui lui Anan merite deosebite. El nu a fost în toate cazurile consecvent. Multe din recomandările sale cu caracter antitalmudic nu pot fi susţinute prin referiri la textele biblice"*. Cum însă după cucerirea Palestinei de musulmani, evreii din Tiberia au considerat că provincia lor a redevenit centrul iudaismului, este explicabil atât faptul că evreii palestinieni îi considerau pe conaţionalii lor babilonieni ca impostori, cât şi refugierea lui Anan în Palestina, unde ideile sale s-au bucurat de popularitate.

La baza caraismului se găseşte principiul că numai acele prescripţii sunt valabile care au un corespondent în Scriptură. Dar textul Scripturii este interpretabil şi discipolii lui Anan care au făcut uz de libertatea de interpretare a textelor sfinte au ajuns, paradoxal, la interpretări diferite de cele ale maestrului lor. Şi totuşi libertatea de interpretare a avut şi consecinţe pozitive. În primul rând, Sfânta Scriptură a fost repusă în drepturile sale, punându-se capăt excluderii ei din viaţa religioasă de către talmudişti. În al doilea rând, prin introducerea semnelor pentru vocale, s-a reînviorat studiul textelor biblice. Astfel, prin impulsul dat de caraei, s-a născut o nouă disciplină a studiului Bibliei, care se ocupă cu aspectele gramaticale, disciplină denumită *Masora*. Din păcate, aceste preocupări au survenit prea târziu. În timpul persecuţiilor împotriva evreilor de către Antioh şi apoi de Hadrian, cărţile sfinte au fost arse. După instaurarea liniştii au fost făcute cópii noi, dar în această acţiune nu s-a găsit nici un exemplar autentic după care să fie executate copiile. Aşa se explică că aceste copii conţin alterări ale textului original, mai ales datorită faptului că fiecare recopiere a constituit prilej de a se strecura noi greşeli. Această regretabilă situaţie este ilustrată de faptul că în timp ce *Pentateuchul* babilonian este sistematizat în 5888 de versete, *Pentateuchul* palestinian este organizat în 15852 de versete.

Cât de mare a fost numărul adepţilor lui Anan, nu se ştie. Istoricii evrei evită să intre în amănunte cu privire la adeziunea comunităţilor iudaice la vederile caraeilor, dar nu pot să ocolească faptul că până în secolul XII numărul contestatarilor Talmudului a fost în continuă creştere. În Orient, în contact cu musulmanii, ei au fost influenţaţi de raţionalismul curentului *mutazilah*, fapt care le-a întărit poziţia teoretică în disputa cu adversarii lor rabbaniţi. În timp ce reprezentanţii oficiali ai iudaismului, conducătorii colegiilor de la Sura şi Pumbadita, s-au ţinut departe de frământările filozofice din lumea islamică, limitându-se, ca şi în trecut, la interpretarea Talmudului, caraeii au dat dovadă de interes faţă de problemele care frământau spiritul epocii. Caraeul Benjamin Ben-Mose Nahawendi din Persia (în jur de 820) a introdus raţionalismul mutazilit în concepţia caraismului. El era considerat ca o autoritate incontestabilă printre adepţii sectei, bucurându-se de aceeaşi consideraţie ca şi Anan.

Concepţia lui Nahawendi despre divinitate, crearea lumii şi revelaţie a stârnit îngrijorare în cercurile rabinice din cauza interesului manifestat faţă de ea de evreii culţi. Pentru a o contracara, rabinii au încercat să-i opună o viziune mistică asupra divinităţii, aşa cum procedaseră musulmanii ortodocşi faţă de raţionalismul gânditorilor *mutazilah*. Misticii evrei s-au dovedit însă mai puţin inspiraţi decât cei musulmani. Ei au schiţat o descriere a fiinţei lui Dumnezeu care frizează ridicolul. Dumnezeul acestor mistici de circumstanţă este o fiinţă dotată cu corp, precizându-i-se dimensiunile fiecărui organ. Ea locuieşte în etajul superior al unui cer cu şapte etaje, celelalte fiind populate cu îngeri, având cele mai bizare nume. Îngerul cu rangul cel mai înalt se numeşte *Metatoron*, care de fapt nu ar fi altul decât Enoch (fiul lui Cain - *Facerea* 4,16), pe care Dumnezeu l-a strămutat în cer, transformându-l într-o divinitate cu denumirea de "Micul Dumnezeu".

Sciziunea provocată de secta caraeilor a fost numai începutul unui proces de dezagregare a unităţii lumii iudaice, proces care va conduce la desfiinţarea instituţiei exilarhatului şi la pierderea autorităţii academiilor de la Sura şi Pumbadita asupra lumii iudaice. În acest climat spiritual lipsit de o autoritate centrală, nu este surprinzător că şi-au făcut apariţia noi secte iudaice. În anul 840, Musa şi Ismael din Akbara au întemeiat secta Akbariţilor, cu o doctrină apropiată de samariteni. Abu-Amru Mose din Safran (Persia) a întemeiat secta Tiflisiţilor, cu un calendar şi date noi ale sărbătorilor, diferite de calendarele caraeilor şi rabbaniţilor. Maswi din Baalbek (Siria) a pus bazele sectei Balbekiţilor, caracterizată şi ea printr-un nou calendar.

Consecinţa acestor frământări religioase a fost instaurarea unui climat favorabil apariţiei şi afirmării primilor filozofi ai iudaismului medieval. Cât priveşte valoarea acestor filozofi, iată care este punctul de vedere al lui Ernest Renan, în *De la part des peuples sémitiques dans l'histoire de la civilisation*: "Rolul filozofic al evreilor în Evul Mediu este cel de simpli interpreţi. Filozofia iudaică din această epocă este filozofia arabă fără modificări".

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

EVANGHELIA DUPĂ LUKÁCS

Claudio MUTTI

György Lukács *alias* Georg Löwinger (1885-1971) a avut răspundere guvernamentală în două scurte momente din viața lui: în 1919, pe timpul "Republicii Consiliilor" (*Tanácsköztársaság*) a lui Béla Kun, când a fost comisar al poporului la Învățământul Public, nu numai comisar politic la Cea de-a cincea Divizie Roșie; apoi în 1956, când, fiind membru al Cercului Petőfi și al Comitetului Central al Partidului Comunist, a funcționat ca ministru al Învățământului în guvernul condus de Imre Nagy.

Dar intervenția cea mai hotărâtoare și virulentă a lui Löwinger-Lukács în viața culturală maghiară a avut loc în anii 1945-1946, când, după reîntoarcerea în Ungaria, a făcut parte din Parlament și din direcția Academiei Științelor și a fost numit profesor de estetică și de filozofie a culturii la Universitatea din Budapesta. Vlăstarul bancherului József Löwinger a devenit atunci "o adevărată călăuză a conștiințelor, un dictator spiritual, un dictator relativ liberal, a cărui vorbă era lege. (...). El a fost dovada vie a toleranței regimului față de mințile cele mai subțiri"[1]. Cu aceste cuvinte îi face portretul un alt celebru "evreu rătăcitor"[2] născut în Ungaria (marxist la început, apoi trecut la catolicism și, în sfârșit, evident, liberal): Ferenc Fischel *alias* François Fejtö, care cu Raymond Aron a înființat "Comitetul intelectualilor pentru Europa libertăților". Care este concepția despre libertate a lui Fishel-Fejtö, o putem deduce din ceea ce el însuși a scris despre activitatea lui Löwinger-Lukács; acesta din urmă, după părerea lui Fejtö, "vroia să facă din Partidul Comunist un protector al activităților culturale, un centru de racolare pentru realizarea marilor reforme: democratizarea și modernizarea învățământului, lărgirea bazelor culturii, emancipare spiritului. Era momentul pluralismului și al «dialogului»"[3].

O așa de emoționantă apologie ne lasă fără replică, dacă ne gândim că Lukács cel pluralist a fost prestigio-sul consultant al comisiei însărci-nate cu redactarea *Catalogului de presă fascistă, antisovietică și antidemocratică* (*A fasiszta, szovjetellenes, anti-demokratikus sajtótermékek jegyzéke*), un adevărat "index al cărților heterodoxe", în trei broșuri însumând 160 de pagini, publicat între 1945 și 1946, în mai multe ediții, de către Departamentul de Presă al Președinției Miniștrilor. Se afla atunci la guvernare o coaliție majoritară de centru, prezidată de un om al Bisericii, care adera la Partidul Micilor Proprietari.

Catalogul se năștea din aceeași *mentalitate inchizitorială* care câțiva ani mai târziu avea să producă rău famata carte a lui Lukács *Die Zerstörung der Vernunft*, dar avea o funcție eminamente practică: indexul denunța autorităților polițienești textele care trebuiau rechiziționate și distruse, iar asta prin aplicarea decretului 530, emanat în ziua de 28 aprilie 1945 de generalul felon Béla Miklós.

În *Catalog* sunt înregistrate, în ordine alfabetică, cărți și reviste, broșuri și partituri muzicale, chiar manifeste și foi de propagandă tipărite în ultimii douăzeci de ani. Nu e vorba numai de texte în limba maghiară, dar și de ediții germane, italienești, franțuzești etc. care aveau o anumită circulație în Ungaria între cele două războaie.

Între cărțile puse la index se afla, evident, *Protocoalele Înțelepților Sionului* și toată literatura despre chestiunea evreiască, scrierile și cuvântările lui Hitler, Mussolini, Goebbels, Rosenberg; cărțile și cuvântările lui Ferenc Szálasi, șef al mișcării "Crucea cu săgeți" și Conducător Național (*Nemzetvezető*) al Ungariei în ultima perioadă a războiului; ba chiar o carte a legendarului baron Roman Ungern Sternberg. Dar găsim și celebri autori maghiari, ca de pildă József Erdélyi, poetul "poporanist" condamnat și în timpul lui Horthy, sau Cecil Tormay, naratoarea tradusă în italiană de Gabriele D'Annunzio. Între scriitorii nemaghiari îi găsim pe: Berdiaev Céline, Chesterton, Gide, Keyserling, Malynski, Maurras, Moeller van den Bruck, Ossendowski, Carl Schmitt, Werner Sombart, Othmar Spann, Julius Evola, Giovanni Gentile, Giovanni Papini.

Dintre puținele cărți de autori români care s-au bucurat de o anumită circulație în Ungaria interbelică, numai una se afla în paginile *Catalogului* și anume *Auf falscher Bahn. 16 Monate in Russland*, ediția germană a primului din cele trei jurnale scrise în limba franceză de Panait Istrati, după călătoria în URSS.

Planul lui György Lukács pentru "lărgirea bazelor culturii" prevedea și redactarea rău famatei "Liste B", în care erau înregistrați intelectualii condamnați la tăcere și la moarte civică.

Între victimele acestei liste de prescriere dorim să-l amintim, cu prilejul celui de al trezecilea an de la moarte, pe Béla Hamvas (1897-1968). Poetul Sándor Weöres, un fel de Rimbaud maghiar, l-a numit "maestrul meu"; filozoful Botond Szathmári a vorbit de el ca de un "moștenitor al tradiției platonice". De fapt, Béla Hamvas, primul care i-a făcut cunoscuți în Ungaria pe René Guénon și pe Julius Evola, este înrudit spiritualicește cu maeștrii "tradiționalismului integral"; capodopera sa, *Scientia Sacra*, este o lucrare de sinteză, pe care am putea-o compara cu *La Crise du Monde moderne* sau cu *Rivolta contro il mondo moderno*. Scriitor fecund și poliedric, după cel de-al doilea război mondial Béla Hamvas reia activitatea sa culturală publicând un florilegiu al literaturii mondiale, *Anthologia Humana*, care ajunge în curând la ediția a treia. Apoi îngrijește o colecție de cărți de buzunar ("Micile Caiete ale Tipografiei Universitare"), unde apar nu numai textele filozofilor greci, dar și ale unor autori ca Heidegger sau Heisenberg, până atunci practic necunoscuți în Ungaria.

Această colecție a fost interzisă de Lukács, din al cărui ordin exemplarele imprimate au fost distruse, iar matrițele din plumb au fost topite. Cu cea mai mare scrupulozitate, Lukács a ordonat să fie topite și matrițele unei cărți despre Heidegger încă netipărite, fiindcă Heidegger era, după sentința lui, "capul de coloană al întunecosului existențialism fascist".

Etichetat de Lukács în mod sumar (și fals) drept "cel mai tulbure venerator al neomisticismului maghiar", Béla Hamvas a fost dat afară de la Biblioteca Capitalei (*Fővárosi Könyvtár*), la care era funcționar, a fost obligat să-și câștige pâinea ca argat la țară și apoi ca magaziner la o întreprindere de centrale electrice. Dar asta nu trebuia să însemne nimic esențial pentru un om care obișnuia să spună că "există o Axă în fiecare loc", un om care primea și veștile cele mai urâte spunând: "Chiar pentru aceasta există un Cer și acolo".

Revenind la Lukács, rădăcinile inclinației sale spre prigonirea sadică ar trebui căutate, după părerea lui Zoltán Aldebaran (*Pannon Front*, decembrie 1997), într-un fel de devoțiune religioasă ("subreligioasă") răsturnată și îmbibată de "spirit" parodic. Personal, am găsit într-o scriere de tinerețe a lui Lukács o frază care, ca declarație programatică, anunță ascetismul criminal al viitorului inchizitor. "Ca să fie mântuit sufletul - scria Lukács - chiar sufletul trebuie să fie jertfit; plecând de la o etică mistică, este necesar să devii un sălbatic *Realpolitiker* și să violezi nu o constrângere artificială, ci porunca absolută care spune «Să nu omori»"[4]. Textual!

După anumite texte islamice, așa cum există "sfinții lui Dumnezeu" (*awliyâ Allâh*), ar exista și "sfinții dracului" (*awliyâ esh-shaytân*). Să fi fost, aceasta din urmă, cazul lui Löwinger-Lukács?

Demonstrație a studenților stângiști în cartierul bogătașilor din Berlin (1997)

1. F. Fejtö, *Ungheria 1945-1957*, Torino, 1957, pp. 122-123.
2. Chiar cu titlul de *Fejtö-Ebreo errante*, ziarul milanez *Il giornale* a publicat (26 iunie 1997) un lung interviu cu Francois Fejtö, de altminteri colaborator al aceluiași ziar.
3. F. Fejtö, *op. cit.*, pp. 30-31.
4. G. Lukács, *Scrisoare către Paul Ernst*, 4 mai 1915, în G. Lukács, *Schriften zur Ideologie und Politik*, Neuwied und Berlin, 1967, pp. 10-11.

Regretatul George Murnu dăduse cândva o remarcabilă traducere românească în hexametri a *Iliadei* lui Homer, dar *Odiseea* o cârpise în endecasilabi iambici. Versiunea lui Coşbuc, apărută târziu, are virtuţile, dar şi cusururile majorităţii tâlmăcirilor coşbuciene, fiind aproximată după un intermediar german. Lipsa unei versiuni fidele şi serioase a *Odiseei* era una dintre neîmplinirile culturii româneşti.

Îndrăznind să se lupte cu umbra lui George Murnu, precum Iacov cu îngerul, clasicistul **DAN SLUŞANSCHI** a dat la iveală de curând o nouă versiune românească în hexametri a ambelor poeme homerice, de o calitate excepţională: ***ODYSSEIA*** a văzut deja lumina tiparului (însoţită de o postfaţă, o bibliografie esenţială şi utili indici de nume şi locuri, toate alcătuite de traducător) la Editura "Paideia" din Bucureşti, unde este în curs de apariţie şi *Iliada*, care va marca, probabil, adevăratul sfârşit al "epocii Murnu". Spre deosebire de lăudabilul său antecesor, prof. Dan Sluşanschi, răsucind la fel de măiastru expresia românească, reuşeşte să se păstreze, în acelaşi timp, mult mai aproape de ţesătura prozodică a originalului grecesc.

Într-o ţară în care clasicismul tinde tot mai evident să se consoleze în erudiţia stearpă, realizarea d-lui Dan Sluşanschi este o frumoasă răscumpărare a vremurilor, care sperăm că va fi receptată pe măsură, într-o pauză culturală de modernism iconoclast şi rechizitorii ideologice. O întoarcere solemnă la rădăcinile europenismului *de fapt* ne va mai lecui poate de istericalele curente ale europenismului *de drept*...

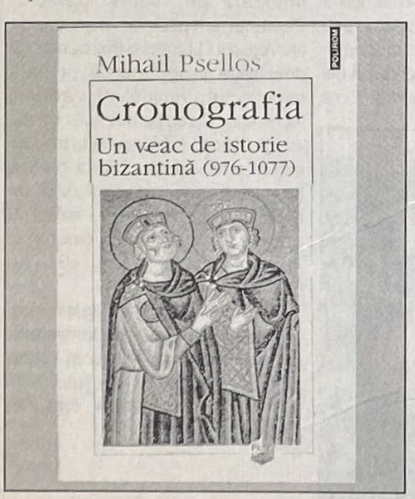

Marele cărturar bizantin **MIHAIL PSELLOS** (1018-1078?), un enciclopedist "umanist" ce premerge cu mai multe veacuri ilustrelor figuri "universale" ale Renaşterii apusene, este tradus pentru întâia oară în limba română cu una dintre scrierile sale integrale, *Cronografia*, subintitulată editorial *Un veac de istorie bizantină (976 - 1077)*. Ediţia (păcat că nu se mai poate urma tradiţia ediţiilor bilingve din marii cronicari bizantini, de care s-au bucurat un Procopius, un Dukas sau un Sphrantzes!) a apărut la "Polirom", traducerea fiind semnată de d-l Radu Alexandrescu, iar cuvântul înainte şi notele de reputatul bizantinolog Nicolae-Şerban Tanaşoca.

Lucrarea lui Psellos nu este o "cronografie" în sensul propriu-zis al cuvântului, ci se apropie mai degrabă de specia mai savantă a "istoriilor", cu valenţe literare şi pedagogice, fiind puternic marcată de personalitatea autorului, implicat de altfel în multe dintre evenimentele istorice relatate sau doar pomenite. Psellos nu pune însă accentul pe relatarea evenimentelor, în cauzele, detaliile sau conexiunile lor, cât pe zugrăvirea unei galerii de portrete ilustre din lumea imperială, de la Vasile al II-lea, supranumit "Bulgaroctonul" (976-1025) şi până la Isaac Comnenul (1057-1059). Ulterior, Psellos a adăugat cronicii sale câteva pagini dedicate lui Constantin al X-lea, lui Roman Diogenes şi lui Mihail al VII-lea Dukas (căruia i-a fost profesor şi sfetnic), ajungând până în pragul înscăunării lui Nichifor Botaniates (1078). "Scopul principal al scrierii istorice a lui Psellos – scrie prefaţatorul – este, în fond, acela de a oferi lecţii de cârmuire înţeleaptă a vastului Imperiu, modele de urmat şi comportamente sau trăsături de evitat, nu numai imperialului său discipol, ci oricărui viitor împărat bizantin. Psellos este, de fapt, autorul unei vaste pareneze basilicale, al unui original tratat de tipul *Fürstenspiegel*, de învăţături către principi" (p. 7).

Şi pentru că e vorba de "Polirom", să semnalăm că editura ieşeană a scos şi volumul al doilea din **JEAN DELUMEAU**, *Păcatul şi frica. Culpabilizarea în Occident (secolele XIII-XVIII)*, de data aceasta în traducerea d-lor Mihai Ungurean şi Liviu Papuc; volumul cuprinde şi făgăduita postfaţă a d-lui Alexandru-Florin Platon (pp. 335-354). Pentru prezentarea generală a cărţii, la apariţia volumului întâi, se pot revedea "Marginaliile" din numărul pe februarie-martie.

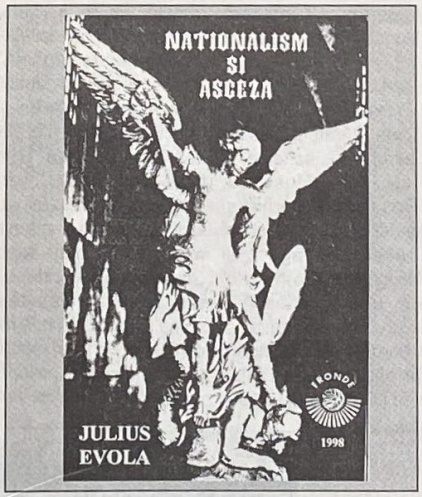

În delung aşteptatul volum *Naţionalism şi ascezã. Reflecţii asupra fenomenului legionar*, purtând semnătura lui **JULIUS EVOLA**, a apărut în cele din urmă, dar nu la "Anastasia" (cum îl anunţasem iniţial), ci la FRONDE (Alba Iulia-Paris), editura d-lui Pişcoci-Dănescu.

Volumul se deschide cu un substanţial studiu introductiv al d-lui Claudio Mutti ("Evola şi România"), continuă cu opt texte evoliene (dintre care şapte dedicate lui Codreanu şi "tragediei Gărzii de Fier"), apoi cu un amplu studiu intitulat "Codreanu şi problema legionară" (Răzvan Codrescu) şi cu o bibliografie străină a legionarismului românesc (însumând peste două sute de titluri). Traducerile din italiană aparţin d-lui Florin Dumitrescu (care a mai tradus, pentru "Anastasia", şi volumul *Penele Arhanghelului. Intelectualii români şi Garda de Fier* al d-lui C. Mutti), iar ediţia este îngrijită de subsemnatul.

marginalii

Peste texte pluteşte umbra uriaşă a lui Codreanu – cea mai nedreptăţită, probabil, dintre marile figuri ale istoriei noastre moderne. Dincolo de căldura mărturiei, paginile lui Evola au şi o certă valoare documentară, care priveşte întregul context istoric de după ultimele alegeri libere din România Mare (decembrie 1937). Reamintim că scriitorul şi savantul italian s-a deplasat la Bucureşti, în martie 1938, special pentru a-l cunoaşte pe "Căpitan". Puternica impresie pe care acesta i-a lăsat-o se regăseşte în scrisul lui Evola până în apropierea morţii (1974).

Menţionăm că aceeaşi editură româno-franceză, în colaborare (nefericită) cu editura bucureşteană "Alma Tip", a pus la îndemâna cititorilor români, într-o ediţie ale cărei cusururi n-au trecut neobservate (d-l Dan Stanca, în "România liberă", a atras cu amărăciune atenţia asupra lor), incomoda carte a lui **ROGER GARAUDY**, *Miturile fondatoare ale politicii israeliene* (a cărei ediţie franceză am recenzat-o la vremea respectivă), în traducerea d-lui Alexandru Popescu şi cu o postfaţă a d-lui G. Pişcoci-Dănescu.

Editura Fundaţiei Culturale Aromâne "Dimândarea Părintească" a scos, în frumoase condiţii grafice, emoţionanta carte de memorii a d-lui **MIHAI STERE DERDENA** (macedonean, fost deţinut politic. profesor de limba şi literatura română, la care ne-am mai referit în cadrul acestei rubrici, cu prilejul unei alte apariţii recente: *Trei teme literare*, Editura "Elisavaros", Bucureşti, 1998), intitulată – donquijoteşte – *Mărturisirea unui neînvins*. Cartea nu este doar spovedania unei vieţi, ci o frescă a monstruoasei lumi comuniste, zugrăvită cu condei sigur (deşi, într-o postfaţă, autorul îşi pune la îndoială, cu modestie, talentul literar) de un om care i-a luat pieptiş întreaga năprăsnicie. Ba mai mult: "De-ar fi să mă mai nasc încă o dată pe pământ mioritic, binecuvântat de Dumnezeu, şi dacă s-ar repeta şi cei 50 de ani de comunism, tot nu m-aş face frate cu dracul, ci aş merge – sunt absolut sigur – pe acelaşi drum al luptei anticomuniste, neuitând, în nici o clipă a vieţii mele, ce declarase, în 1906, providenţialul nostru monarh Carol I: «Nu uitaţi că, mai mult decât talentele, caracterele hotărăsc soarta popoarelor!»" (p. 323)...

Cartea beneficiază – poate surprinzător, pentru unii – de un cuvânt înainte al criticului literar Eugen Simion (noul preşedinte al Academiei Române), veche cunoştinţă a autorului. Spicuim: "Pe autorul acestui memorial de puşcărie l-am văzut, prima oară, în boxa arestaţilor, în timpul unui răsunător proces la Tribunalul Militar din Bucureşti, la începutul anului 1957 [studentul Simion Eugen fusese convocat, "să ne înţelegem", ca martor al apărării, implicat fiind şi profesorul D. D. Panaitescu – n. n.]... L-am cunoscut apoi personal, după 1964, când el ieşise din puşcărie, iar eu fusesem primit, după un şomaj de cinci ani, asistent la Facultatea de Filologie... Îl regăsesc, după atâţia ani, în această carte de confesiuni. Este istoria unui coşmar... Cine vrea să afle ceva, adevărat, despre disidenţa românească, să citească această mărturie în care toate figurile de stil sunt lăsate deoparte. Rămân doar faptele goale şi atroce..." (v. pp. 3-4; editorii "au economisit" foaia de gardă, după prostul obicei postdecembrist).

Răzvan CODRESCU

NON IDEM EST SI DUO DICUNT IDEM

Printre simpatizanții mai noi ai *Punctelor cardinale* se numără și cel puțin un membru P.R.M., cum am putut afla dintr-o recentă scrisoare primită la redacție. Omul (ce altminteri pare respectabil) ne felicită, ne încurajează și promite să recomande publicația și altor tovarăși de partid...

Desigur, nu e elegant să divulgi o simpatie epistolară și cu atât mai puțin să o tratezi cu lehamite. Sunt totuși pe lume lucruri incompatibile cu eleganța, iar Partidul "România Mare" și numele de Corneliu Vadim Tudor se numără printre ele. Cât despre lehamite, e după ficatul fiecăruia. Noi s-a nimerit să avem ficatul mai sensibil... Ce să-i facem, nimeni nu e perfect, mai ales după 50 de ani de comunism: unii suferă cu capul, alții cu inima, alții cu ficatul... "De ce ficatul?!" e o întrebare care a făcut epocă în poezia românească; ar fi o barbarie prea mare să risipești atâta inefabil...

Uneori, oricât nu le-ar veni să creadă, mai greșesc și dumnealor, "patrioții", încurcând dreapta cu stânga... Nu-i mai trage, domnule dragă, și pe alții în greșeală! Unde vezi dumneata la noi "cămașa morții"? Nici de-o njurătură mai ca lumea nu suntem în stare! În cărți nu ne ies niciodată baptiști de roșu la drum de seară, nici careu de funari cu tricolor în coadă. Umbra lui Eugen Barbu nu ne apare în vis, să ne mai depene Povestea mârlei. Cu Securitatea am avut relații proaste de tot (că nu i-am cântat în strună), ca și cu Odiosul (că nu i-am cântat Sinistra)... Privită fără ochelari fumurii, România noastră-i mică, de nu-ncape Mercedesul în ea și-o latră câinii fără de stăpân... Vorba aceea: nici tribuni, nici imuni! Păi să lași dumneata nețesălați frumusețe de cai albi de Butimanu și să umbli așa, creanga, cu gazeta-n mână, după cai verzi pe pereți?!

Pe dumneata te-o fi furat vreo vorbă (i se întâmpla și Împușcatului!); cu vorbele e însă dandana mare, că "unii vorbesc ce știu, iar alții știu ce vorbesc" și, vorba aceea, "nu merge cu lopata, ci cu judecata"... Păi nu vezi dumneata că dacă zicem: "Corneliu", unul se gândește mai degrabă la Butiman și altul mai degrabă la Căpitan?! Cum nu se poate sluji la doi domni deodată, dă-ne uitării, rrromâne drag, și nu-ți mai necăji ortacii! Dar ține minte, pentru altădată, titlul de mai sus; că oricât de "daci" am fi, tot e bine să tragem și-a nițică "lătinie"!

V. A. M.

NAȚIONALISM CREȘTIN *VERSUS* NAȚIONAL-COMUNISM

Suntem într-o lume schimbătoare, frământată de cursul unor noi idei în formare. De la o zi la alta au loc mutații semnificative, atât pe plan politic, cât și social, economic, cultural. Este o vreme a sufletelor neliniștite, a timpului în căutare de conținut. Dincolo de hazard și anarhie, începe să ardă pâlpâind, din nou, asemănător perioadei interbelice, setea de veșnicie, goana nestăvilită (dar smerită, totuși) după absolut, după viața totală, adică adevărată: CREȘTINISMUL.

Cincizeci de ani de comunism ateu a ros sufletul, dar nu l-a ucis. Astăzi sufletul își trage din nou seva din limpezimile Ortodoxiei, tinzând să-și cucerească duhovnicitatea.

Decembrie 1989 a adus uriașe speranțe românilor, dar și mari deziluzii. Așazisul paradis occidental nu s-a realizat în România; ba dimpotrivă, mizeria și lipsa de sens devastează viața românului. Criza de la noi nu este neapărat economico-socială, ci una sufletească. Biruința împotriva "căderii" se realizează printr-o adâncă credință, transformată în aprigă acțiune de cruciat împotriva păcatului, deci a morții. Puterea rugăciunii, smereniei și postului naște victoria, adică încrederea în sine, premisa însănătoșirii neamului românesc.

Lipsa de metafizică după 1989 a ucis elanul, idealul, setea de împlinire, criterii de bază pentru propășirea pe toate coordonatele vieții. Actuala clasă politică, deficitară, fără viziune integratoare, este expresia unei neîncrederi a populației. Rolul *naționalismului creștin* este de a reface această încredere a oamenilor în puterea lor de creație, de a lega omul de cer, realizând astfel *armonia creștină*.

Evenimentele din decembrie 1989 au permis o uriașă descătușare de energii. Alături de diferite forme de manifestare publică (liberalism, țărănism, social-democratism), s-a manifestat și naționalismul. În conștiința opiniei publice s-a conturat puternic, din păcate, așa-numitul *național-comunism*, care își trage rădăcinile din omologul său din perioada comunistă. Național-comunismul a fost o reacție a partidelor comuniste locale față de internaționalismul bolșevic, imediat după evenimentele din Ungaria anului 1956 și respectiv Cehoslovacia anului 1968, dându-și seama că, dacă nu naționalizează doctrina comunistă, riscă să piardă puterea în țările respective.

La noi național-comunismul a început să se manifeste cu putere la începutul anilor '60, dar mai ales în perioada lui Nicolae Ceaușescu. Din acest precedent s-a născut după 1990 un naționalism care, prin structură, manifestare și electorat, deținea puternice puseuri nostalgice de tip comunist. Pare paradoxal, dar trebuie să se înțeleagă, odată, că partidul comunist nu a însemnat numai internaționalism proletar, ci și o adaptare a lui la condițiile naționale din fiecare țară comunistă. Trebuie să vedem comunismul global, cu diferitele sale fațete puse în practică, iar nu numai baza lui doctrinară din secolul al XIX-lea.

Unele partide comuniste din Europa de Est au apăsat pe naționalism tocmai pentru a-și putea menține puterea. Ele și-au trecut în panteonul lor anumite personalități istorice, ce reprezentau valori naționale, pe care aproape le-au sanctificat. Dar au avut grijă să le evite sau să le elimine din istoria oficială pe altele, care veneau pe linia creștină a naționalismului. Prin naționalismul său de paradă, lipsit de substanță, național-comunismul a fost *un pseudo-naționalism*. Și totuși, în ultimii ani, partidele ce recuperau simbolurile și metodele de luptă național-comuniste au fost la guvernare, atât în România, cât și în alte țări central și est-europene. Ele s-au caracterizat prin lipsa trăirii creștine, a substanței istorice profunde în viziunea lor asupra neamului, prin populism ieftin, demagogie, neseriozitate în atitudine față de grave probleme ale țării. Au fost caracterizate și printr-o acțiune pompieristică față de problemele internaționale, precum și de neseriozitate în proiectele de program electoral. Ele nu au înțeles niciodată în substanță neamul românesc. Mesajul lor a fost unul de suprafață, evitând soluția creștină la rezolvarea unor probleme de fond. În reabilitarea unor personalități creștine ale istoriei noastre, din nefericire, de multe ori, propaganda lor se aseamănă cu cea de la "Cântarea României". Totuși, nu le putem nega meritul de a fi contracarat conjunctural anumite acțiuni dizolvante ale unor partide de sorginte internaționalistă.

În anii '90, electoratul partidelor de sorginte național-comunistă a fost mai ales format din membri "între cele două vârste", 40-60 de ani, numeroși atei și foști membrii activi ai fostei ierarhii comuniste. Discursul lor nu a avut, în general, "priză" la tineri.

După 1990 a început, firav, să se contureze din nou în România și naționalismul creștin, deocamdată slab organizat, dar începând să aibă un puternic sprijin din partea Bisericii Ortodoxe. El este o reacție la internaționalismul de tip comunitar, care vine acum din vestul european și încalcă normele și preceptele unei lumi creștine.

Naționalismul creștin nu s-a coagulat, încă, într-o formă bine conturată și puternică, deoarece este în plină regrupare și adaptare la noile provocări ale prezentului. Acesta începe să aibă o puternică aderență la tinerii creștini, în special ortodocși, dar care încă nu s-au format ca personalități. Bineînțeles, alături de naționalismul creștin sunt și persoane mai în vârstă, care s-au format la școala trăirilor creștine ale perioadei interbelice. Ținta naționalismului creștin este "noua viață, care cu aproape două mii de ani în urmă a răsărit din mormânt și ne-a fost dăruită tuturor celor care credem în Hristos" (Alexander Schmemann). Sensul nostru, al *naționaliștilor creștini*, este *o eternă reîntoarcere la Hristos*, adică *o comuniune permanentă* cu Fiul Omului. Dacă național-comunismul îl exclude pe Hristos din viața neamului, pentru naționalismul creștin *Iisus este punctul central al vieții totale a neamului*. Prin El trec toți viii și morții, precum și cei ce vor veni. Cu toții trăim *în* Hristos, *prin* Hristos și *pentru* Hristos.

Naționaliștii proveniți din indigenismul național-comunist L-au refuzat pe Hristos ca trăire organică a neamului. Pentru ei neamul a fost și este o entitate autonomă, secularizată. Manifestările lor "naționaliste" le putem cataloga, mai degrabă, ca patriotarde și patriotardive. Lipsa de viziune metafizică asupra vieții neamului a făcut ca tineretul român să se îndepărteze de naționalism, căzând în capcana cosmopolitismului. Greșeala poate fi îndreptată numai prin înglobarea transcendentului în trăirea neamului. Numai prin Adevăr neamul va ieși la lumină.

Un naționalism creștin autentic va atrage tineretul român spre o regenerare morală a nației. Iar cui va avea de partea lui tineretul, viitorul îi va surâde. Tineretul caută *un sens autentic al existenței* și acesta poate fi oferit plenar de *credința creștin-ortodoxă*.

Național-comuniștii nu au văzut niciodată global valorile spirituale perene ale neamului. Lipsa lui Dumnezeu din gândirea național-comuniștilor îi duce la sucombare.

Naționaliștii creștini au o viziune largă, integratoare, totalizatoare a neamului. Pentru un naționalist creștin *țara* este *neamul* - ca un întreg organic, cu morții, viii și cei ce vor veni - iar nu doar geografia în care trăiește.

Renașterea spiritului naționalist, în adevăratul său înțeles, se impune, creștinește vorbind, ca o necesitate divină. Reforma morală, regenerarea spirituală a tineretului român, oferirea unui sens metafizic al existenței este singura condiție de a ieși din criza de azi. Criza românească nu este una economică, ci una sufletească.

Și raiul, și iadul încep dinlăuntrul nostru...

Ionuț ȚENE

O RADIOGRAFIE EVREIASCĂ A "IUDEO–NAZISMULUI"

Prezentarea cărții *Povara a trei milenii de istorie și religie iudaică* a lui Israel Shahak

- URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT -

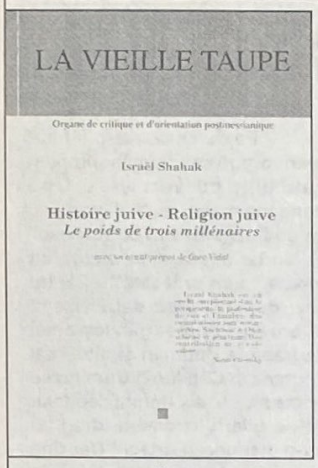

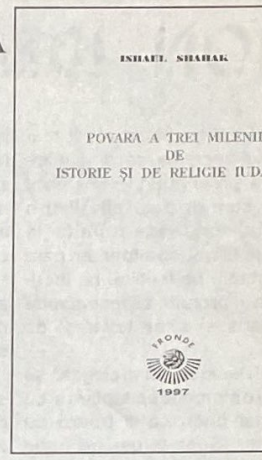

✡

Încheiem în acest număr prezentarea cărții lui Israel Shahak (ed. engl. 1994; ed. fr. 1996), pentru care am urmat ediția românească scoasă de d-l G. Pișcoci-Dănescu (FRONDE, Alba Iulia-Paris, 1997; trad. Domnica Ciuc). Reamintim că Israel Shahak este un evreu polonez trecut prin mai multe lagăre naziste și stabilit în Palestina (viitorul stat Israel) din 1945. Exasperat de fundamentalismul politico-religios al evreilor israelieni (dar și de complicitatea celor din diaspora), el avea să pornească o luptă susținută împotriva a ceea ce numește "iudeo-nazismul" (termen lansat, se pare, de către răposatul Yehoshua Leibovitch – v. ed. rom., p. 11).

În numărul din noiembrie 1997 am prezentat preliminariile cărții (*motto*-ul lui Noam Chomsky, prefața lui Edward W. Said și cuvântul înainte al lui Gore Vidal – un evreu, un islamist și un creștin), precum și primul capitol, "Visul unei societăți închise" (pp. 23-42 din ed. rom.). În decembrie 1997 am prezentat cap. II, "Prejudecăți și falsificări de sens" (pp. 43-72 din ed. rom.). În ianuarie 1998 am prezentat cap. III, "Ortodoxie și interpretare" (pp. 73-102 din ed. rom.). În februarie-martie am prezentat cap. IV, "Povara istoriei" (pp. 103-145 din ed. rom.). În aprilie am prezentat cap. V, "Legile împotriva neevreilor" (pp. 147-190 din ed. rom.). Aici prezentăm, în aceeași manieră *descriptivă*, ultimul capitol, "Consecințele politice" (pp. 191-198 din ed. rom.).

***Răspândirea* și *înțelegerea* mesajului lansat de profesorul Shahak, precum și *detabuizarea* acestei problematici complexe, ni se par de o importanță fundamentală atât pentru evrei, cât și pentru neevrei, mai exact pentru orice om care participă, onest și responsabil, la "aventura" istorico-politică și moral-spirituală a *umanității* contemporane.**

(Ilustrația – care a însoțit prezentarea noastră și în numerele anterioare – este împrumutată din vol. lui Emmanuel Ratier, *Les Guerriers d'Israël. Enquête sur les milices sionistes*, Facta, 1996).

VI. Am văzut luna trecută, rezumând penultimul capitol al cărții lui Israel Shahak, cât de extinsă și de radicală se vădește, de-a lungul istoriei, în mediile evreiești (iar astăzi cu precădere pe teritoriul statului israelian), *discriminarea neevreilor*, al cărei substrat este întotdeauna unul *religios*. "Prin atitudinile sale persistente față de neevrei – continuă autorul – iudaismul clasic exercită o influență profundă asupra adepților săi; nu numai asupra evreilor ortodocși, ci și asupra celor pe care îi putem privi ca pe epigonii lor: ***sioniștii***. *Prin intermediul acestora din urmă, astfel de atitudini determină și orientările politice ale statului Israel*" (p. 191; subl. n.). Lăsând la o parte numeroasele cazuri de evitare deliberată a subiectului (din lașitate sau din calcule interesate), mulți "observatori străini nu-și dau seama de adevărata influență a acestei ideologii, pentru că au tendința de a subestima rolul pe care îl deține religia iudaică în politica israeliană". Realitatea este că "majoritatea crizelor guvernamentale israeliene sunt provocate tocmai de chestiuni religioase, adesea derizorii, mai mult decât de oricare alte cauze" (*ibidem*). Faptul se reflectă și în "subiectele" de maxim interes din presa israeliană: "Iată câteva subiecte care îi pasionează evident pe cititorii presei ebraice, la începutul lui august 1993 – ora la care scriu: dacă soldații uciși în luptă, născuți dintr-o mamă neevreică, trebuie să fie înhumați într-o zonă separată a cimitirelor militare israeliene? Vor fi autorizate în continuare pompele funebre religioase evreiești, care au monopolul înmormântării tuturor evreilor (în afară de membrii chibuțurilor), să taie împrejur cadavrele evreilor necircumcișî înainte de înmormântare, așa cum au făcut întotdeauna? Va fi autorizat sau interzis prin lege importul de carne *cușer*, în fapt supus prohibiției, după crearea statului Israel? Publicul israelian este interesat mai mult de aceste întrebări – sau de altele de același soi – decât, să zicem, de negocierile cu palestinienii și cu Siria" (pp. 191-192).

Fundamentalismul, pe care evreii îl reproșează în mod curent altora, structurează întreaga viață politică a statului israelian; desigur, cei mai afectați sunt neevreii de pe teritoriul acestui stat. În anumite privințe, regimul aplicat acestora este, în opinia autorului, chiar mai sever decât cel aplicat negrilor de pe teritoriul Africii de Sud din epoca *apartheid*-ului. Acolo putuseră exista măcar așa-numitele "bantustane" (mici state beneficiind de o oarecare autonomie și suveranitate), pe când "«ideologia iudaică» interzice să fie recunoscut dreptul de «a aparține» unor neevrei fie și pentru cea mai neînsemnată parcelă din Pământul Israelului", în virtutea principiului sacru al "Răscumpărării Pământului". Astfel, "«ideologia iudaică» exclude acel foarte comod principiu de dominație, cunoscut deja de pe vremea romanilor și aplicat de atâtea imperii seculare, pe care îl rezumă perfect cuvintele Lordului Cromer: «Noi nu guvernăm Egiptul, noi îi guvernăm pe guvernatorii Egiptului». Iudaismul interzice astfel de recunoașteri, ca și cea mai mică urmă de respect față de un «guvernator neevreu» al vreunei bucăți din Pământul Israelului. În regiunile considerate ca făcând parte integrantă din Pământul Israelului, nu poate fi aplicat sistemul atât de pragmatic al «clientelismului», care poate transforma regi, sultani, maharajahi, mari șefi, iar în epoca modernă dictatori de paie, în tot atâtea instrumente ale unei hegemonii imperiale. Așa încât teama, adesea exprimată de [arabii] palestinieni, că vor vedea creându-se un «bantustan» pentru ei, este lipsită de orice temei" (p. 194).

Autorul pune în evidență și un alt aspect esențial. "Israelul nu este singurul stat exclusivist de pe planetă, dar exclusivismul său este unul *sui generis*. Avem temeiuri să afirmăm că «ideologia iudaică» nu influențează numai politica israeliană, ci și un mare număr, dacă nu chiar majoritatea evreilor din diaspora. Dacă aplicarea efectivă a «ideologiei iudaice» depinde de *forța Israelului*, aceasta depinde, la rândul său, într-o măsură considerabilă, de *sprijinul acordat Israelului de evreii din diaspora*, și îndeosebi de cei din Statele Unite" (pp. 194-195). Un alt caz notoriu este cel al Canadei. Mai mult decât toate celelalte la un loc, "aceste două state acordă un sprijin hotărâtor politicii israeliene, chiar când aceasta este în contradicție flagrantă cu drepturile fundamentale ale omului" (p. 195). Pe de altă parte, "în cele două țări (ca și în Franța, Marea Britanie și multe alte state), organizațiile evreiești sprijină Israelul cu aceeași fidelitate de nezdruncinat pe care partidele comuniste au acordat-o vreme îndelungată Uniunii Sovietice. Mai mult, numeroși evrei care luptă pentru apărarea drepturilor omului dovedesc o stare de spirit de un remarcabil totalitarism în treburile care privesc Israelul..." (*ibidem*). Aceasta este una dintre principalele observații care se desprind din cartea lui Shahak: *evreii judecă aceleași realități cu măsuri diferite, în funcție de propriile interese*; lucruri pe care ei înșiși le consideră scandaloase în ograda altora, li se par cât se poate de firești în propria ogradă! Uriașa mașinărie demagogică a ideologiilor democratice, pacifiste, mondialiste, laice și progresiste pare să fi fost elaborată numai pentru uzul statelor neevreiești (confirmând parcă cinicele precepte și tehnici de manipulare din îndelung contestatele *Protocoale ale Înțelepților Sionului*)!

În forma sa clasică, continuată de sionism, iudaismul este profund *totalitar*; iar lucrul se vădește nu doar în statul israelian postbelic, ci și în sânul organizațiilor evreiești internaționale (dintre care cele mai multe și mai importante au un caracter "închis", exclusivist). Profesorul Shahak observă, onest și lucid: "Comportamentul evreilor organizați din Statele Unite nu diferă de comportamentul adepților altor ideologii totalitare din epoca noastră. Stalin și complicii săi nu au obosit niciodată condamnând discriminarea împotriva negrilor americani sau sud-africani, tocmai atunci când în U.R.S.S. erau comise cele mai abominabile crime" (p. 197). Tot așa, rabinii americani susțineau cu ardoare cauza unui Martin Luther King, în vreme ce în Israel li se refuzau palestinienilor drepturile cele mai elementare! Autorul are dreptate să scrie: "Dacă nu începe cu apărarea drepturilor omului încălcate în chiar grupul din care faci parte, atunci apărarea democrației este lipsită de sens și chiar dăunătoare. Venită din partea unui evreu, orice pledoarie pentru apărarea drepturilor omului care nu comportă și apărarea drepturilor neevreilor, atât de batjocorite de «statul evreu», este la fel de mincinoasă ca și apărarea drepturilor omului de către staliniști" (*ibidem*).

Cartea se încheie cu următorul paragraf concluziv: "Așadar, atât pentru evreii din Israel, cât și pentru cei din diaspora, adevărata încercare ce li se impune este să-și demonstreze capacitatea de a-și face propria lor critică, fapt care implică o critică a trecutului iudaic. Examenul detaliat și onest al atitudinii evreilor față de neevrei trebuie să fie cel mai de seamă aspect al unei asemenea critici. Este tocmai ceea ce mulți evrei cer de la neevrei: să privească în față propriul lor trecut, pentru a lua cunoștință astfel de discriminarea și persecuțiile pe care evreii le-au suferit din partea altor popoare. În ultimii 40 de ani, numărul neevreilor uciși depășește cu mult numărul victimelor de origine evreiască. Persecuțiile și discriminarea impuse de «statul evreu», cu sprijinul evreilor organizați din diaspora, sunt incomparabil mai grave decât suferințele provocate evreilor de regimurile care le sunt ostile. Lupta împotriva antisemitismului [...] nu trebuie, desigur, să înceteze niciodată, dar lupta împotriva șovinismului practicat de evrei – care presupune cu necesitate o critică a iudaismului clasic – este la fel de importantă astăzi, dacă nu cumva chiar mai importantă" (p. 198). *Israel dixit.*

Prezentare de
Adolf VASILESCU

Editura
PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Colegiul redacțional: Gabriel CONSTANTINESCU, redactor-șef;
Demostene ANDRONESCU, Răzvan CODRESCU,
Constantin IORGULESCU, Marcel PETRIȘOR
Ligia BANEA
secretar de redacție
2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii nr. 109
telefon 069/422536

Tehnoredactare computerizată
"PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L
Printing Company